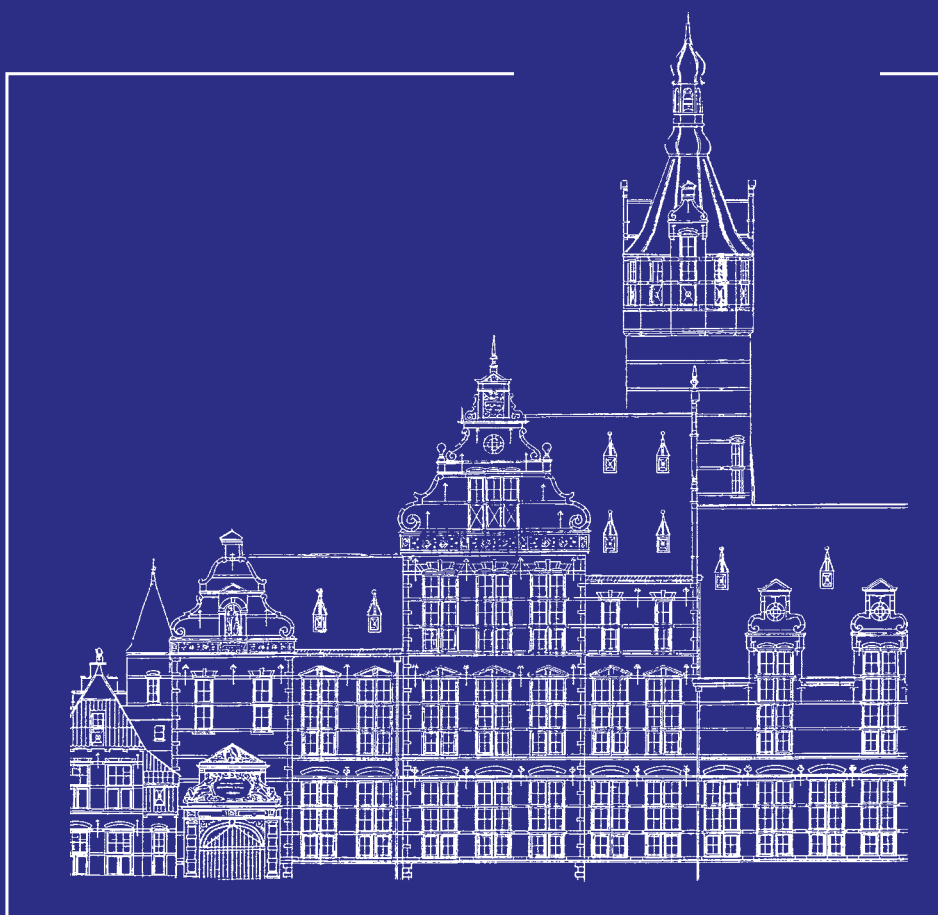

Socialiter

Vrienden van het Gymnasium Haganum

Nummer 26
juni 2012

COLOFON

Bestuur

Prof. Dr R. J. (Roel) in 't Veld (e.e. 1959)

Praeses

Dr Mr T. G. (Giap) Tan (e.e. 1970)

Ab-actis

Mr R. Ch. O. I. (Ruben) Overmeer (e.e. 1982)

Quaestor

Drs A. H. (Aviva) Boissevain (e.e. 1991)

Lid

Ir B. W. Ch. (Boudewijn) Visser (e.e. 1989)

Lid

Mr A. J. H. (André) Carstens (e.e. 1980)

Lid

Kapitein Drs D. (Daan) Boissevain (e.e. 1998)

Lid

Drs G. P. Th. (Goof) Kloeg

Rector Gymnasium Haganum

Redactie Socialiter

Giap Tan (e.e. 1970)

Hielke Vriesendorp (e.e. 2011)

Redactieadres

Jozef Israëlslaan 57

2596 AN Den Haag

E-mailadres: balbec@xs4all.nl

Ledenadministratie

Giap Tan

Jozef Israëlslaan 57

2596 AN Den Haag

Mobiel: 06-21 88 46 07

E-mailadres: balbec@xs4all.nl

Website/webmaster

www.socialiter.nl

Boudewijn Visser (e.e. 1989)

E-mailadres: webmaster@socialiter.nl

Oplage

3.000 exemplaren

Lidmaatschap Vereniging Socialiter

opgeven bij: ledenadministratie

minimumcontributie: € 15,- per jaar

lid voor het leven: € 150,-

bankrekening: ING no. 6892167

t.n.v. Vereniging Socialiter

IBAN: NL81PSTB0006892167

BIC: PSTBNL21

INHOUDSOPGAVE SOCIALITER, NUMMER 26-2012

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Redactioneel	4
De Praeses spreekt! (Roel in 't Veld)	5
De Rector spreekt! (Goof Kloeg)	6
‘Te Oro Gymnasium Haganum Propitie ad Festum Secundi Seculi Praesidire!’, verslag van de rentree – bijeenkomst van 12 mei 2012 (Giap Tan)	7
Namenlijst donateurs geschenk van de oud-leerlingen	15
Mythologische verhalen: het verhaal van Zeus en Typhon (Hielke Vriesendorp)	19
‘Bescheidenheid, een objectieve maat en openstaan voor kritiek’, afscheidsinterview met Dr Marc Dubois (Giap Tan)	20
‘De EU moet nu, meer dan ooit, de nadruk leggen op groei en werkgelegenheid’, interview met Z.E. Pierre Ménat, Ambassadeur van Frankrijk (Giap Tan en Hielke Vriesendorp)	24
‘Nee, het is Hitler, niet Himmler!’ column (Alexander Munninghoff)	26
‘Le regard de l'étranger est toujours autre!’ interview met Dr Philippe Noble (Giap Tan en Hielke Vriesendorp)	28
In Memoriam Tante Else (Mariëlle Basart)	32
In Memoriam Mevrouw Drs E.A. Basart – Dil (Erik Bierman)	33
‘Ab sofort. Unverzöglich!’ Interview met oud-Ambassadeur Mr Egbert Jacobs (Giap Tan)	35
Een ode aan genieters (Anna Jongeneel)	37
Zingend brons aan de Latijnse school in Den Haag (Aviva Boissevain)	38
Mortui (Erik Bierman)	42
Oproep om betalend lid te worden	42

REDACTIONEEL

Beste lezers, voor u ligt een zomers nummer van *Socialiter*, dat niet alleen om de datum van verschijning een juninumnummer is, maar ook door de Frans gekleurde zon die erop schijnt: we hebben bijvoorbeeld een interview met de Franse ambassadeur en een interview met de directeur van het Réseau franco-néerlandais! *Socialiter* heeft een Frans tintje.

We willen ons met *Socialiter* bezig houden met waar het Haganum zich mee bezig houdt, zodat we werkelijk aan het Gymnasium gerelateerd blijven. Het Haganum houdt zich met erg veel bezig, dat beseffen we, maar dit nummer voor u richt zich op het Frans, net als de vele huidige leerlingen die nu bij toeval een proefwerk over de passé composé aan het voorbereiden zijn. We beginnen een reeks schoolvakgerelateerde nummers en kozen Frans als eerste daarvan, toen de Universiteit Leiden dreigde de studie Franse Taal en Cultuur af teschaffen, wat ons een goede gelegenheid tot discussie over het belang van de Franse taal leek. Wel zijn inmiddels deze onzalige plannen weer van de baan, maar dat maakt het belang van de Franse taal niet minder interessant.

Ook staat dit nummer natuurlijk vol met ook niet-Franse artikelen, interviews, een verslag van de rentreebijeenkomst, een artikel uit de *Spectemur Agendo*, als nieuwigheid een mythologisch verhaal, en vooral: nog veel meer. We wensen u veel leesplezier!

Hielke Vriesendorp (e.e. 2011)

Nota Bene: een oproep

Tijdens de rentree-bijeenkomst van *Socialiter* in het gerenoveerde gebouw aan de Laan van Meerdervoort kregen we van dr. H. Beijer een grote hoeveelheid oude nummers van *Socialiter* dat toen nog *Hereditas Gijmnasii* en later *Recordamur* heette, in handen. Dit deed ons niet alleen trots beseffen in welke lange traditie wij staan, maar inspireerde ons ook tot het doen van een oproep. Voor het 100-jarig bestaan van *Spectemur Agendo* dook ik ongeveer twee jaar geleden met de hoofdredactrice ervan het Haags Gemeentearchief in om de geschiedenis ervan te onderzoeken. We troffen er al even prachtige oude nummers aan als dat de nummers van *Hereditas Gijmnasii* en *Recordamur* prachtig en oud zijn. De collectie in het archief is echter niet compleet, alleen de 1e, 2e, 13e, 14e, 15e, 21e en 25e jaargang zijn aanwezig. Zou het niet geweldig zijn als via de oud-leerlingen dit stukje historie Gymnasii Hagani gecompleteerd zou kunnen worden? We willen hen oproepen, die bereid en in staat zijn oude nummers van *Spectemur Agendo* voor dit hogere doel in te zetten, contact op te nemen met de redactie. Bij voorbaat zeer hartelijk dank.

DE PRAESES SPREEKT!

Door: Roel in 't Veld (e.e. 1959)

Op 12 mei heeft onze school een beeld van de alumni ontvangen, en de alumni hebben een beeld van de vernieuwde school kunnen waarnemen en bewonderen. Honderden alumni vonden de weg naar een plezierige bijeenkomst. Dankzij de architect vindt het licht nu meer dan ooit zijn weg in de school.

Het bestuur is na het betreurde vertrek van Kees Nijsingh als voorzitter aangevuld, met ondergetekende en Daan Boissevain. Een en ander leidt tot een flinke verlaging van de gemiddelde leeftijd. Wij zullen Kees nog dankbaar uiteten.

Wij hebben als vernieuwd bestuur enige voornemens. Uiteraard behoort daartoe bezinning op de eigen missie. Een klein onderzoekje laat zien dat de taakopvatting van Nederlandse alumni-verenigingen van scholen in het algemeen bescheiden is. Het uitgeven van een periodiek komt na het organiseren van reünies op de tweede plaats. Soms is sprake van lezingen. Onze vereniging steekt dus nu al niet slecht af met blad, reünie en haar mooie lezingencyclus.

Elders bestaan ook ambities: de Stichting Vrienden van het Barlaeus Gymnasium bijvoorbeeld heeft de volgende statutaire taak:

1. de stichting heeft ten doel het bevorderen van het behoud van zelfstandige categoriale gymnasia in het algemeen en van het Barlaeus gymnasium in Amsterdam, hierna in deze statuten te noemen: 'het gymnasium', in het bijzonder;
2. de stichting tracht haar doel te bereiken door:

- a. het werven van fondsen en het besteden van die fondsen binnen het kader van de doelstelling;
- b. het in de ruimste zin van het woord ondersteunen van het gymnasium;
- c. het beïnvloeden van beleid en publieke opinie;
- d. het samenwerken met bestuur, schoolleiding, docenten, onderwijs-ondersteunend personeel, medezeggenschapsraad, ouders en leerlingen van het gymnasium, alsmede met personen en instellingen die met het doel van de stichting en met het behoud van zelfstandige gymnasia in het algemeen sympathiseren;
- e. het in- en buiten rechte optreden tegen overheidsmaatregelen dan wel voorgenomen overheidsmaatregelen, welke het voortbestaan van zelfstandige categoriale scholen zouden kunnen beïnvloeden;
- f. het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande, - in de ruimste zin genomen -, in verband staat of daaraan bevorderlijk kan zijn.

Zo ideologisch heeft Socialiter zich nimmer uitgelaten.

In het algemeen ontplooiën de alumni associaties van universiteiten meer omvattende activiteiten, zoals bijzondere hooglerarschappen, beurzen etc.. In de Verenigde Staten is het niet ongebruikelijk dat alumni bij leven omvangrijke schenking doen of legaten vermaken.

Ons bestuur heeft in vorige samenstelling een aantal initiatieven gepubliceerd voor toekomstige extra-activiteiten. Deze hebben gemengde reacties uitgelokt wat natuurlijk is. Wij willen met de gemeenschap van alumni in volle omvang in debat treden over wat wenselijke toekomstige activiteiten zijn. Met de rector hebben we een paar heldere afspraken gemaakt: Socialiter **ondersteunt** de school, maar is geen beleidsontwikkelaar voor de school. De huidige rector heeft al genoeg stakeholders als manager om zich heen, niet alleen klasse-ouders, maar ook een medezeggenschapsraad, een bestuur, een raad van toezicht op afstand, een inspectie, een minister.

Wij willen voornoemd debat inrichten op internet, zodat het mogelijk wordt niet alleen opvattingen te leren kennen, maar ook samen te werken aan verrijking en verbetering. De organisatie daarvan door ict toepassingen neemt enige tijd. Daarvoor vraag ik Uw begrip. Daarbij kunnen we de ogen niet sluiten voor wat zich in de bestuurlijke omgeving van de school afspeelt. Ooit mocht je aannemen, dat de overheid zorgde voor een passende bekostiging van de school. Die tijd lijkt voorbij. Een aanzienlijk percentage van de Nederlandse onderwijsinstellingen kent tekorten, en de rector heeft ons medegedeeld, dat deze bij ongewijzigd beleid ook dreigen voor onze school. Wij zullen ook voorstellen in het debat inbrengen op dit terrein.

DE RECTOR SPREEKT!

Door: Goof Kloeg (Rector van het Gymnasium Haganum)

Met voldoening kijk ik terug op de rentree op 12 mei. Ik wil hierbij mijn waardering uitspreken voor met name Giap Tan, André Carstens en Ruben Overmeer. Giap voor het initiatief en hen alle drie voor de organisatie van deze gebeurtenis. Ik wil alle gulle gevers danken voor het schitterende Hermesbeeld dat een waardige plaats heeft gekregen bij het begin van de wenteltrap.

Op het moment dat ik dit schrijf zijn de eindexamens aan de gang, beter gezegd het centraal examen. Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen en het landelijke centraal examen. Dit jaar zijn de exameneisen aangescherpt. De leerling moet nu ook slagen op grond van de cijfers voor zijn centraal examen. Hij kan zijn cijfers dus niet meer compenseren met het

schoolexamen. Volgend jaar worden de regels nog verder verscherpt. Dan mag de leerling niet meer dan één vijf hebben voor de 'kernvakken' Nederlands, Engels en wiskunde. Jaarlijks doen zo'n 200.000 leerlingen eindexamen. Er is berekend dat volgens de nieuwe normen 18.000 leerlingen extra gezakt zouden zijn in 2011. Dat is een alarmerend aantal. Niet vanwege het zakken maar vanwege het feit dat zoveel leerlingen hun centraal examen niet halen als ze dat niet kunnen compenseren met hun schoolexamen. Het zal u niet verbazen dat wij de aanscherping van de slaagzakregeling met instemming hebben begroet. Sinds het bekend worden van de regeling een aantal jaren geleden, hebben wij steeds bekeken hoeveel leerlingen er extra zouden zijn gezakt op basis van de verscherpte eisen. Dat waren er telkens hooguit een of twee.

Het verschil is dus klein en zouden de leerlingen weet hebben gehad van de nieuwe eisen dan zouden ze daar hun studieinspanningen wel op gericht hebben. We zien de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Waar we de toekomst niet met vertrouwen tegemoet zien is het gebied van de financiën. Tweederde van de scholen heeft in 2010 zijn begroting niet rondgekregen. Dat is ons tot nu toe welgelukt maardenabijetoekomstzieteralsonber uit. De oorzaak: snel stijgende salariskosten en dalende inkomsten. In 2008 heeft de toenmalige

minister Plasterk maatregelen genomen voor de verhoging van de lerarsalarissen. Het ‘Convenant Leerkracht’ heeft er sindsdien voor gezorgd dat een groot deel van de leraren er in salaris fors op vooruit is gegaan. Daarnaast zijn de carriërepatronen ingekort, d.w.z. dat leraren sneller, in een kleiner aantal jaren de top van hun salarisschaal bereiken. Samen geeft dat een snelle stijging van de personeelslasten. Combineer dat met de economische maatregelen, die ook het onderwijs treffen, en u begrijpt dat wij moeilijke tijden tegemoet gaan.

‘TE ORO GYMNASIUM HAGANUM PROPITIE AD FESTUM SECUNDI SEculi PRAESIDIRE!’

Verslag van de rentree – bijeenkomst van 12 mei 2012 in de vorm van een ‘Hollands Dagboek’

Door: Giap Tan (e.e. 1970)

09.00 uur

De telefoon gaat. Mevrouw Pechtold (e.e. 1960) is aan de lijn. Zij vraagt mij of ik onder de douche sta. Stel dat het zo was, denk ik bij mijzelf. Zij, - ‘Noem mij Madeleine’-, vertelt dat zij geen gebruik zal maken van de mogelijkheid haar auto op het voorplein van de school te parkeren. Door een stevige verkoudheid bevangen moet zij helaas verstek laten gaan. Voordat ik een obligaat antwoord weet te formuleren, wil zij mij nog sterkte toewensen. Tussen leden van haar jaar, het fameuze eindexamenjaar 1959 met coryfeeën als Roel in ’t Veld, Bert van Delden, Rob van der Waall en Ton van der Maas, is een druk E-mailverkeer op gang gekomen over de voorstellen van het bestuur van Socialiter. Terwijl ik zo geluidloos mogelijk mijn schoenveters

strik, vraag ik haar mij te vertellen waar het om gaat, wat de essentie is van de discussie.

10.00 uur

Door een fris, maar zonnig Den Haag fiets ik naar de Laan van Meerdervoort. Ik rijd met een joyeuze bocht de poort van het Haganum binnen en zet de fiets onder de oude overkapping op slot. Het lijkt alsof 47 jaren van mijn leven wegvallen. Ogenschijnlijk is hier niets veranderd. In de hal spreekt conciërge René Koops, met wie ik de laatste maanden goede maatjes ben geworden, de jongens en meisjes leerlingen toe voor de laatste instructies. Ik loop de rij af en maak kennis met Joris van Berkel, Werner van der Zwan, Berend Eggeraat, Maarten Cordia, Olivier Teerling, Yenthe van der Toorn, Hanna Olivier

de Leth, Reinet van de Wal, Renee Offringa en Janneke Wagner.

12.00 uur

Roel en Yvonne in 't Veld arriveren. Roel neemt een asymmetrie in mijn gezicht waar. Ik beaam dat en zeg dat ik een klein ongemak heb. *'Een abces?'*, vraagt hij belangstellend. André Carstens, Roel en ik zonderen ons af om het draaiboek van de dag in sneltreinvaart door te nemen, met name de wijdingsceremonie van het beeld. Het laatste is niet eerder met Roel doorgesproken. Met Roel overleggen is als een uitzending van De Wereld Draait Door. Alles moet sneller dan snel worden uitgesproken, er is geen ruimte voor aarzelende gesprekspartners of genuanceerde opvattingen, van Roel moet voor elk item instemming worden afgedwongen. Roel weigert een woord van welkom uit te spreken (*'Kloeg doet het toch al?'*, *'Waarom moet ik twee keer aan het woord komen?'*), Roel weigert de volledige tekst van de wijdingsceremonie die voor hem is opgesteld uit te spreken, zoals de passage dat Hermes de vader is van Hermaphroditus uit zijn verhouding met de godin Aphrodite (*'Dit is klets. 'Ik heb hier nog nooit van gehoord!'*). In nog geen kwartier zijn wij niettemin klaar. Dan wendt Roel zich met zijn allerzachtste blik naar bekenden die op hem af komen, deelt in hun bewondering voor de nieuwe ruimtes in het schoolgebouw, terwijl hij van tijd tot tijd een schattende blik laat gaan over de aanzwellende groep deelnemers.

13.00 uur

Ik open de rentree – bijeenkomst met een woord van welkom. Ik zeg dat ik een lichte taak heb: die van ceremoniemeester. Achter mij is een fraaie foto geprojecteerd, die Diek de Brauw (e.e. 1963) mij heeft gestuurd. De foto stelt het bestuur van de Bond Van Haagse Gymnasiasten (BVHG) van

1922 – 1923 voor. Parmantig kijkt de Praeses van toen midden op de foto met de voorzittershamer in de hand, ons met onbevangen blik aan. Aan zijn uiterste rechterzijde zit de vice-Praeses Jaap de Brauw, de vader van Diek. Ik wijs het gehoor op het feit dat de foto 90 jaar geleden is gemaakt, 15 jaar na de stichting van het huidige gebouw. Na mijn welkomstwoord volgen die van de Rector van het Gymnasium Haganum Goof Kloeg en van de Praeses van Socialiter Roel in 't Veld. Kloeg kondigt aan dat het lustrum niet in 2013, maar pas in 2014 zal worden gehouden. Roel in 't Veld benadrukt dat wij vandaag onder vrienden zijn en op vrijwillige basis hierheen zijn gekomen. *'Ik weet niet hoe het met U is, maar de meeste bijeenkomsten die ik bijwoon, hebben een verplichtend karakter.'* *'Vandaag is dat anders: wij zijn hier, omdat wij het leuk vinden hier te zijn.'* Aperitief en lunch kunnen beginnen.

14.00 uur

Tijdens de lunch is er het weerzien van klasgenoten (e.e. 1970): Lies Neisingh, het jongste zusje van Kees Neisingh, Bries Heijnen, Philip Kroonenberg, Marja Langenberg, Mariëtte van der Veer. Het is 42 jaar geleden dat ik sommigen van hen voor het laatst heb gezien. De tijd heeft ons mild bejegend. Wij zien er allen goed en vitaal uit. Vanmiddag zijn er meer klasgenoten: Henk Moll, die een voordracht houdt, en Willem Kuipers, die pas bij de borrel binnenvalt.

Aan het einde van de lunch attendeert Roel mij erop dat Dr Hans Beijer (e.e. 1949) mij wil spreken. Hans Beijer heeft een plastic zak bij zich vol met kostbare schatten: de beginnummers van *Hereditas en Recordamur*, voorlopers van Socialiter. Hij vraagt of ik er belangstelling voor heb. Hij wil mij ook series Spectemur Agendo die hij heeft bijgehouden, overdragen. Ik aanvaard zijn

donatie met dankbaarheid, zij het met in mijn achterhoofd de vraag waar een dergelijke collectie het best bewaard kan worden. Zou het leuk zijn, wanneer de huidige leerlingen van het Haganum er kennis van kunnen nemen (digitaliseren? Tentoonstellen in een vitrinekast?).

Voordat ik het woord geef aan Corinne Dettmeijer – Vermeulen (e.e. 1967) vraag ik de zaal om aandacht voor de oudst aanwezige in ons midden, Prof. Willy Hijmans (e.e. 1939). De zaal is ontroerd en klapt Willy Hijmans enthousiast toe. Daarna verzoek ik de jongst aanwezige het podium te beklimmen en ons toe te spreken. Hij is Sjoerd Willems, Praeses h.t. (BVHG 2011 – 2012), en zoon van Menzo. Sjoerd is een vlotte knul die een soepel, eigentijds en coherent verhaal afsteekt. Terloops meldt hij dat er nog steeds veel schoolliefdes op het Haganum ontstaan.

De voordracht van Corinne Dettmeijer, Nationaal Rapporteur Mensenhandel, begint'. Zij heeft er veel werk van gemaakt. *'Mensenhandel, dichterbij dan je denkt'*, drukt je met de neus op de gruwelijkheden die wij elkaar kunnen aandoen, op de feiten waar je je ogen niet voor mag sluiten, op het relatieve comfort waarin ons soort mensen in het veilige Nederland, in de bovenlaag van deze samenleving, verkeert.

15.00 uur

Na Corinne is het de beurt aan Henk Moll (e.e. 1970)² om ons iets te vertellen. Henk is een klasgenoot van mij. Na zijn eindexamen heeft hij nooit meer een stap gezet op het Gymnasium

Haganum. In het ledenbestand kom je zijn naam ook niet tegen, zo spoorloos leek hij verdwenen. Henk is een grote jongen geworden: hoogleraar natuurlijke hulpbronnen in relatie tot duurzame productie en consumptie aan de Rijksuniversiteit Groningen, tevens voorzitter van het centrum voor energie en milieukunde (IVEM). De titel van zijn voordracht luidt: *'Milieu, energie en duurzaamheid: de missie voor een breed opgeleide bèta'*. In een encyclopedisch tour d'horizon neemt hij ons mee vanaf het begin van het Nederlandse milieubeleid tot nu toe, duidt ons de bronnen aan van het denken over milieu (Rachel Carson's Silent Spring, het Rapport van de Club van Rome, de conferentie van Rio de Janeiro), maar gaat ook de diepte in. Weer ben ik onder de indruk van zijn brilje, de deskundige en welsprekende wijze waarop hij dit soort moeilijke onderwerpen over het voetlicht brengt. Een superintellectueel staat op het podium. Aan het einde van zijn voordracht stelt Roefie Hueting (e.e. 1948), een levende legende, hem twee vragen. Henk Moll die Roefies reputatie kent, antwoordt wijselijk dat hij geen econoom is en zich niet in staat acht Roefie adequaat tegen te spreken.

Als laatste treedt Jelle Jolles (e.e. 1968)³ op. Jelle Jolles is neuropsycholoog en hoogleraar 'Hersenen en gedrag' en directeur van het Centrum Brein & Leren te Amsterdam en van het onderzoeksinstituut LEARN! (Vrije Universiteit). De titel van zijn voordracht luidt: *'De tiener verbreint. Help!'*. Onwillekeurig vergelijk ik de drie presentaties. Dit is subjectief en misschien niet fair. Jelle praat toegankelijk, is een leuke verschijning en weet de zaal mee

1 Een interview met Corinne Dettmeijer – Vermeulen verschijnt in het herfstnummer van Socialiter.

2 Een interview met Henk Moll verschijnt in het herfstnummer van Socialiter.

3 Een interview met Jelle Jolles verschijnt in het herfstnummer van Socialiter.

te krijgen. Je voelt dat de zaal respondeert op zijn voordracht, op zijn oproep tot verandering van het onderricht in het voortgezet hoger onderwijs. Het is jammer dat er op Goof Kloeg en een enkele uitzondering na niemand van de leraren in de zaal aanwezig is. Ik zou benieuwd zijn geweest naar hun reacties. Jelle lardeert zijn voordracht met talrijke zeer persoonlijke herinneringen aan zijn schooltijd. Een rilling van herkenning bevangt mij wanneer Jelle Jolles uitslagbriefjes van proefwerken uit onze tijd (tweede helft jaren 60) op het scherm projecteert.

16.00 uur

Roel in 't Veld plaatst zich achter het spreekgestoelte voor het ontvouwen van de toekomstplannen van Socialiter. Hij begint zijn verhaal met het uiten van dank aan het adres van zijn voorganger Kees Neisingh (e.e. 1964) die Socialiter drie jaar heeft geleid. Roel merkt op dat het geen goed teken is dat door zijn komst de gemiddelde leeftijd van de bestuursleden is gestegen; door het aantrekken van Daan Boissevain (e.e. 1998) is die gelukkig weer gedaald. Hij geeft aan dat kritische geluiden hem ter ore zijn gekomen over de ambitieuze plannen, over het activisme dat het bestuur van de vereniging van oud-leerlingen ten toon spreidt. Deze geluiden neemt hij serieus, maar wijst op de 'nul-situatie' (2010) toen Socialiter was geatrofieerd tot redactie van het blad dat een, hoogstens twee keer per jaar verscheen, met een gestaag afnemend aantal betalende leden. Elke verandering, elke ambitie is dan een verbetering. Eén ding is duidelijk: Socialiter zal nooit op de stoel van de Rector van het Gymnasium Haganum gaan zitten. Het management van de school hoort thuis bij de schoolleiding. Wel heeft de schoolleiding bij Socialiter aandacht gevraagd voor de benarde financiële

situatie waarin het voortgezet onderwijs, en ook het Haganum, op zeer korte termijn komt te verkeren. Hem is verder duidelijk dat het Haganum in een bestuurlijke omgeving opereert die vele malen complexer is dan vroeger, toen bijvoorbeeld Vollebregt de scepter zwaaide op het Haganum. Socialiter kan de school daarbij behulpzaam zijn. Wat hij, Roel in 't Veld, gaat doen is een proces in gang zetten en begeleiden van stapsgewijze visieontwikkeling op de toekomst van Socialiter. Hij noch het bestuur kan het alleen doen. Hij vindt het belangrijk in die zoektocht alle, zo niet, zoveel mogelijk leden van Socialiter te betrekken, niet door te volstaan met een ALV waarin toevallige passanten het hoogste woord voeren, maar door een vorm van 'digiraadpleging' gestalte te geven. Hij vraagt het gehoor hem hierin te steunen en zich in te zetten voor Socialiter, en daarmee voor een vitaal, aantrekkelijk en toekomstbestendig Gymnasium Haganum.

17.00 uur

André Carstens neemt de leiding van de rentree – bijeenkomst van mij over. Hij verzoekt alle aanwezigen op te staan en zich naar de hal te begeven. Daar zullen wijdingsceremonie en overhandiging van het bronzen beeld plaatsvinden. Met het zingen van een lied op de wijs van Copacabana (At the Copa), 1978, onthult hij dat de keuze is gevallen op de Hermes van Giambologna:

'SO THIS IS HERMES

OH WHAT A STATUE

IN THE CELLAR OF THE SCHOOL

'CAUSE ECONOMY IS COOL

HE IS A BEAUTY, SYMBOL OF VIRTUE

WITH A MESSAGE ON HIS HEAD

THAT THE STATE IS DOING BAD

THAT WE SHOULD BE CONSISTENT
STAY UNDER THREE PERCENT
FOR A GREEK NOT A BAD PERFORMANCE
WHO COULD ASK FOR MORE?

THE HAGANUM, FOR THE HAGANUM
THE BREEDING GROUND FOR GODS: HAGANUM
THE HAGANUM, SURE THE HAGANUM
FROM ALPHA TO BETA, TILL EVEN OMEGA
THE HAGANUM, YEAH!

Intussen hebben Roel in 't Veld en Goof Kloeg zich via de stenen wenteltrap naar het souterrain begeven. Achter een fluwelen doek is op een stenen sokkel, met daarop een plaat met inscriptie: 'Geschenk van de oud-leerlingen van het Gymnasium Haganum, 12 mei 2012', het bronzen beeld van Hermes geplaatst. Na het wegsterven van de laatste klanken van de ouverture *Bellum Frigidum* (uit de musical: *The Berlin Connection*, april 2012. Piet Raphaël en Michiel Münningshoff) wijdt Roel in 't Veld het beeld in met de volgende woorden:

'HERMES, ZOON VAN ZEUS EN DE PLEIADE MAIA,
GOD VAN DE HANDEL EN DE WELSPREKENDHEID,
GOD VAN DE REIZIGERS EN BOODSCHAPPER VAN DE
GODEN,
GOD VAN DE SLAAP EN DE DROMEN,
UITVINDER VAN HET SCHRIFT, DE WISKUNDE EN DE
ASTRONOMIE!

HERMES, VADER VAN HERMAPHRODITUS, UIT UW
VERHOUDING MET DE GODIN APHRODITE,
VADER VAN DE SATYR PAN, GEBOREN UIT UW
VERHOUDING MET DE NIMF PENELOPE!

DRAGER VAN DE CADUCEUS DIE APOLLO U IN RUIL
VOOR DE LIER SCHONK,
SYMBOOL VAN VREDE, BESCHERMING EN GENEZING,

SYMBOOL VAN DE EENHEID, DIE BEREIKT WORDT
DOOR DE VERZOENING VAN DE TEGENDELEN!

VOORTGEDREVEN DOOR DE WESTENWIND (ZEPHYR)
BEWEEGT U ZICH DOOR DE LUCHT, TUSSEN HEMEL,
AARDE EN ONDERWERELD,
MET UW STAF AEOLOS, BOREAS EN NOTOS
WEERSTREVEN!

AAN U, HERMES, WIJDEN WIJ
HET GESCHENK VAN DE OUD-LEERLINGEN VAN HET
GYMNASIUM HAGANUM,
OP DEZE 12DE MEI VAN HET JAAR 2012,

'EGO, ROELAND JAAP IN 'T VELD,
PRAESES SOCIETATIS ALUMNORUM SOCIALITER,
TE ORO GYMNASIUM HAGANUM, EMINENTE
EDUCATIONIS SAPIENTIAE
AC EMINENTIAE HAGA CIRCUMIECTIBUSQUE,
CENTUM QUINQUE ANNIS POST FUNDAMENTUM
AEDIFICII,
RESURRECTUM PHOENICEM DE DILATIONE
RESTITUTIONEQUE,
PROPTIE AD FESTUM SECUNDI SEculi PRAESIDIRE!' ^{4,5}

18.00 uur

In het geroezemoes na de onthulling van het bronzen beeld van Hermes klopt Roel mij op de schouder en zegt dat hij iemand bij zich heeft die zich noch in de keuze voor het beeld noch in de plaatsing ervan kan vinden. Het is Pauline van Eybergen – Koch (e.e. 1961). Ik vraag haar

4 Latijnse tekst: Hielke Vriesendorp (e.e. 2011).

5 'Ik, Roeland Jaap in 't Veld, Praeses van de Vereniging van Oud-Leerlingen Socialiter, smeeek U het Gymnasium Haganum, baken van wetenschappelijk onderricht en voortreffelijkheid in Den Haag en de verre omgeving ervan, in het 105de jaar na de stichting van dit gebouw, als een feniks herrezen uit een omvangrijke uitbreiding en verbouwing, goedgunstig te begeleiden op weg naar zijn Tweede Eeuwfeest!'

met mij naar beneden te gaan en het mij uit te leggen. Bij het beeld gekomen legt Pauline mij uit dat zij graag meer van het zij- en aangezicht van het beeld wil zien. *‘Zal ik het verplaatsen?’*, vraagt zij mij. *‘Toe maar’*, moedig ik haar aan. Daarop duikt zij onder de reling en begint aan het bronzen beeld te wrikken. Net op tijd zeg ik haar dat het beeld aan de sokkel is gelijkmd. Misschien kan zij beter de sokkel verschuiven. Zo gezegd, zo gedaan. Even later staat zij naast mij. Ik vraag haar of het nu goed is. ‘Ja’, is haar stralende antwoord.

De borrel wordt in de aula gehouden. Jongeren, vanaf e.e. 2000 schat ik in, zeggen dat zij door de sfeer van vanmiddag zijn verrast. Zij zien veel ouderen, waren bang voor een reünie die gedomineerd zou worden door grijze hoofden, maar ontdekken tot hun vreugde dat er veel, heel veel jonge mensen op de rentree – bijeenkomst zijn afgekomen. Het zijn, zo merk ik, overal groepjes van vijf à zes oud-leerlingen. Mijn achterbuurman Ivo Maat (e.e. 1988) is er met een groep vrienden, waaronder Bjorn van Riet en Dirk Kuiper, jongere broer van Rud Kuiper. Zo zijn er meer: Lindsay Ruis (e.e. 2005) die omringd door zwijgende masterstudenten uit Delft in haar eentje heeft geregeld dat haar groep, met onder andere Floortje Jacobs en Louise van Kranendonk, gratis binnenkomt. Zij

biedt aan mee te denken over de toekomst van Socialiter. Ik maak kennis met Robert Koemans (e.e. 2011) en Fraukje Zandvliet (e.e. 2007). Bijzonder vind ik de kennismaking met Brahim Harmane (e.e. 2004) en met Guido Breedveldt Boer (e.e. 2008), kleinzoon van een goede vriend van mijn vader. Ik praat met jaargenoten van onze quaestor Ruben Overmeer (e.e. 1982), zoals Thomas Albertz, de zoon van mijn oud-leraar Grieks Albertz, en Bart Jan Trommel. Ilko Naaborg (e.e. 1993), Sjoerd Arlman (e.e. 1998), Mariëlle Basart (e.e. 1998), Sophie Jongeneel (e.e. 2003), Kishan Goedan (2004) bevestigen dat zij de convocatie van de werkconferentie hebben ontvangen en zullen komen. Intussen stroomt het bier uit de tap, bediend door Olivier Teerling. De muziek onder leiding van Piet Raphaël komt nauwelijks boven het feestgedruis uit.

19.00 uur

Bijna als laatsten verlaten André Carstens en ik het gebouw aan de Laan van Meerdervoort. Ik vraag André of hij zin heeft met mij een hapje te eten in het favoriete Indische restaurant van Paul Verhoeven, Isaku-Iki aan de Anna Paulownastraat. Hij zegt dat hij verstandig moet zijn en het niet doet. Zijn vrouw wacht thuis met het eten op hem. *Il faut cultiver son jardin.*

NAMENLIJST DONATEURS GESCHENK VAN DE OUD-LEERLINGEN VAN 12 MEI 2012

R.J. in 't Veld (e.e. 1959)	1948	K.J. van Oostrum
T.G. Tan (e.e. 1970)	E. van Zadelhoff – Bouman	N.M. van Amerongen – Rijkels
R.C.O.I. Overmeer (e.e. 1982)	K.J. Glaser	J. Roest
A.H. Boissevain (e.e. 1991)	R. Hueting	A.N. Vaandrager
B.W.C. Visser (e.e. 1989)	N.W. Malefeijt	H. van der Veen
A.J.H. Carstens (e.e. 1980)	B. Snoeck	L. Zijderveld
D. Boissevain (e.e. 1998)		A.E.E. Starreveld – Zimmerman
	1949	
1939	H. Beijer	1953
R. Goedbloed	M.J. Uriot – van Eijk	R.H.C. Elgersma
W. Hijmans	A.W. Polderman - Kamerman	A.M. de Haas – Engelfriet
A.E. Pannenburg		C. van Hattum
	1950	J.A. van der Hart – van der Hoek
1942	C.W. van Gelder	A.M. van Kesteren
E.A. Huber – Maass	B.E.H.B. Hoogbruin	P.H. Ras
A.W. van Bossert – Schröder	J. Lawant	M.J. van Trommel
	B. van der Lek	J.W. van Zuilen
1943	G.E. Korell – Poelgeest	
R.R. Berger – van Houwelingen	F.J.M. van Seben	1954
N. Croin Michielsens	E.G. van Boven – Toebees	H.N. Bridié – Bosch
J.H. Visser		A.W. de Haan
	1951	M.M.A. van Megchelen
1944	W.J. van Daalen – Feenstra	J.H. Wolterbeek
W. Mooijman	J. Reinders	
W. Adam – van Walterop	B.B. Poldermans	1955
	J. de Vos	K. Fokkens
1946	A.E. Zijderveld	Y.M.D. Kentie
J.A. Jager		A.J. Witsenburg – Riedel
H.J. Kalkman	1952	C.H.L. Valkenburg – Wolters
L.N.J. van der Berg - Moereels	R.W. May – Callenfels	
	J. Reddingius – Drost	1956
1947	L.F.B. Dubbeldam	W.L. Blanken
B.E.F. 't Hart	N.E. Eigeman	F.J. Steffelaar – Moulijn
	M.M. Plomp – van Harmelen	M.S.A. Vrijland
	W.A.M. van der Plas – Heyligers	
	W. Noordanus	

1957

F.O. Aalbers
H.J. Heinemann
J.A. Mazel

1958

M.J. Bouman
H. Kruysse
H. Kleiweg de Zwaan – Rietdijk
J. Vader
N. van Delden – van der Wolf
G. Wolters

1959

E. Gosschalk
A.H. van Delden
H.J. van Geuns
E. Harinck
P.L.J. van der Hoeven
A.P.C. van der Maas
A. Maltha
D. Sjerp
W.J. Swarte – Tieleman
R.W. van der Waall
C.D. Smakman – Wiers

1960

Y. in 't Veld – de Bok
J.J. Drost
M. Pechtold – Felten
E.J. Groeneveld
V.S. van Soest – Hamming
L.J.M. Tours – Klinkenberg
P. Bordewijk
I. Brunings – van Leeuwen
G.J. Niezen

1961

G.C. van der Meij

1962

E. Hillen – Bakker
A.E. de Cock
A.C. Huizinga

1963

J.H. Breuker
E.L.M. Czapski
M.F.W. Dubois
M. Vrijland – Faber
S.M. Dreijer – van der Glas
N.J. van den Berg – Koot
E.J.C. Raassen – Kruimel
A.H.J.F.S. Munninghoff
E.F. van Rees Vellinga
H.E. van der Meer – Stoffer
F.W. Udo

1964

J. Bekker
J.K.H. van den Bosch
B. Gosschalk – Davidson
M.P. Dubois
G.C. van Eybergen
W.I.M. Kersten
F.G.J. Korver
J.N. van Lunteren
C.Y. Mandersloot
C.N.J. Neisingh
C.A.A. Nijdam
T. Steur
R. Dubois – van Veen
R.Ch. Verschuur

1965

P.H.E. Beran
R. de Bree
M.A.A.B. Rijks – Doornebal
R. Erenst
H.W. van der Hoek
P. Kole
E. Kole – Lange
J. Naber
J.E.F. Röntgen
J.G. van de Vijver
B.C.A. Walraven
W.G.F. Weber
J. van Weeren
J.A.P. de Wild – Wens
H. Wiegman

1966

H.T. de Bruijn
H.P. Heemskerck
A.J. Huizinga
G. Snijders
J.Ph. Terwier
W. Weimar
E.L. van Wijchgel

1967

Th. Bekker
C.H. Wiedemeijer – Bruin
C.E. Dettmeijer – Vermeulen
J. van Rossum

1968

M.M. van Ede – de Graaff
E. Huijer
J. Jolles
J.H. Kan
J.J. Knoester
M.G. Kuipers

P. van Mondfrans
T.L. Tan
H. Vriends
R.G.M. Walraven

1969

P.E. Hijzen
M.B. van IJzeren
D. Schols
C. Schols
C.R. Touw
A.I. Heemstra – Wiegman

1970

P. Croes
H.C. Moll
J.M.C. van Nieuwenhuijze
M.H. van der Veer

1971

A.C.J. van Dooijeweert
S.E. Neisingh

1972

E.P.M. Claushuis
P.A.M. Stärcke

1973

E.J. van Ginkel
C.A. Bertelsmann – Jansen
A.W. van Oyen
J.L. Plokker

1974

J.A. van Boeschoten
R.J. Hinloopen
E.E.G. Plokker
G.D. Roethof
T.H. Tan

1975

C.L. de Pree – Elderhorst
P.H. van der Nat
F.E.E. Holsbergen – Walraven

1976

G.M. Bruin
D.A. Gerth van Wijk
T.L. Tan

1977

M.W.Ch. Feteris

1979

F.J.H. Carstens
R.B. Prud'homme van Reine
R.C. Zunderdorp

1980

C.K. van der Vlis

1981

A.B. Santerse

1982

T.O. Albertz
H.M. Dorpema
B.J. van Trommel

1983

R.M.J. Noot
S.C. Siewertsen
B. Springer

1984

V.M. Alexander
S.J. Brooijmans
P.J.M. Seelen
B. Stoel

1985

M.M. Dolman
J.W. van Hal
P.D. Plug
J.M. van Olst – Walsmit

1986

J.J.T. Kersten

1987

Y.M. Bentvelsen
M. van Dijk
A. Spaans (postuum)
K.R. Veldhuijzen

1988

V.F. Conings
A.M. Vermeulen – de Jong
T.W.M.C. Kuiper
S.J. Duijvestein – van Leusden
I.J. Maat
B. van Riet

1989

A.M. de Goede
J.F. Koper

1990

E. Kreeftmeijer – Daniels
M.D. Gosschalk
W. Ras
M. Mousset – Wisse

1992

A. Blackstone
F.C. Buruma
F.J.F. van Hilten

1993

M. Geluk
 J. de Goede
 A.M.G. Kho
 Y.Y. Li
 I.J. Naaborg
 E.V. Raen
 N. Wijnants

1995

A.M.E. Verschuur

1996

J.J.C.M. Goddijn
 F.H.M. Bosch – Kruiemel
 L. van Drunen – Wisse
 J.J. Zitman

1997

E. Koene
 M. Luitwieler
 E. Massie
 O. Sinke

1998

N. Bannink
 M.E.H. Basart
 J.P. Ebben
 P.E. Hartgerink
 G. de Vries

1999

G.J. Auwerda
 K.C. Li
 A.M. Mehta
 W.T. Vriesendorp

2000

H.C. Ardon
 B. van den Tol
 J.D. Vriesendorp

2001

A.N.R.N. Alibux
 V.W.J. van Gerven Oei
 D. Wakkie

2002

O. Mouret

2005

V. Nooitmeer

2006

J.H.C.S. van Dissel
 E.S. Pluijm

2007

F. Zandvliet

2008

G.J. Breedveldt Boer
 C. Retel

2009

A.H.R. van Alphen
 M. Beauchez
 E.J.B.E. van Dissel
 E.J. Vegter

2011

H.A.D. Vriesendorp

**Docenten, c.q.
 oud-docenten**

H.Ch. Albertz
 J.C.E. Brill
 J.L. Pino
 H.H. Poortman

Overigen

H.A. Baert van Opstall
 B.S. Bakenkamp
 H. Broekhuijsen
 E.W. Brouwer
 E. Drost
 J.H. van Erckelens
 H.E. van Gelder
 M. Hermans – Koster
 J.R. Prins
 A.W.P. Thunissen
 W. Priester – Verboom
 L.H. Boissevain – Westermann

HET VERHAAL VAN ZEUS EN TYPHON

Door: Hielke Vriesendorp (e.e. 2011)

U bent het wellicht al weer vergeten, maar het is heus niet altijd zo rustig geweest daarboven. Niet altijd heeft Zeus zo rustig gezeteld op de Olympus. Wij offeren misschien netjes iedere dag, ochtend en avond, maar weet u wel, dat alles bijna anders was geweest? Dat wij wellicht iedere dag, ochtend en avond aan een afgrijselijk monster hadden geofferd? Zijn ezelskop raakte tot aan de sterren, er schoot een dodelijk vuur uit zijn ogen en zijn kwijlende muil braakte gloeiend hete stenen. Bijna hadden wij daaraan onze eer bewezen. Maar luister hoe de lelijkheid dit kwaad overwon!

Daar was het monster, Typhon. Uit zijn kwijlende muil braakte hij gloeiend hete stenen, er schoot een dodelijk vuur uit zijn ogen en zijn ezelskop raakte tot aan de sterren. Die verschrikking had de goden op de vlucht gejaagd. Zij vluchtten naar Egypte en veranderden zich in dieren. In die gedaante zou Typhon ze niet herkennen. In de tegenaanval ging al gauw Zeus, als ram! Maar het was een verloren strijd. Typhon won met overmacht, greep Zeus in z'n klauw en rukte 'm de pezen uit de handen en de voeten. Hij bond ze in een berenvel en gaf ze zijn zuster in bewaring. Diep in een grot zou ze ze bewaren.

Alle hoop leek verloren. Geen van de goden had de moed in gevecht te gaan met het triomferende monster. Zo ging het lange tijd door. Niet eeuwig, en daar moeten we dankbaar voor zijn. Het waren Hermes en Pan die opstonden. Ze spoedden zich naar de diepe grot. Ze zouden die pezen eens gaan halen. Nu bedoel ik verder geen kwaad te spreken van Pan - hij is het tenslotte die ons gered heeft - maar hij was lelijk als de nacht. Zo lelijk, zo afgrijselijk lelijk dat de zus van Typhon in verschrikking wegvluchtte. Het klinkt misschien ongeloofwaardig, maar zijn we niet allemaal ooit eens weggerend omdat iemand erg lelijk was? Dat deed zuslief ook, en dat was de redding!

Hermes snaaide gauw het berenvel mee. De pezen terug. Zeus kwaad, bliksemen, vernieuwde kracht! En het was ineens weer Typhon die het onderspit dolf. Meer dan duizend bliksemschichten gooide Zeus! Meer dan duizend! Dit joeg ook Typhon schrik aan, die zich dus verstopte. Maar Zeus bleef hem achterna zitten, en rukte uiteindelijk een berg uit de grond. Op Sicilië verpletterde hij het monster ermee. Nog altijd spuwt hij vuur, rook, lava. De Etna.

Laten wij nu offeren aan Pan en Hermes.

'BESCHEIDENHEID, EEN OBJECTIEVE MAAT EN OPENSTAAN VOOR KRITIEK'

Interview met Dr Marc Dubois, oud-leraar biologie van het Gymnasium Haganum en oud-bestuurslid van Socialiter, d.d. 21 april 2012

In het voorjaar van dit jaar nam Dr M.F.W. (Marc) Dubois afscheid als bestuurslid van Socialiter. In de periode tussen het vertrek van Erik Bierman en het aantreden van Kees Neisingh vervulde Marc Dubois de functie van waarnemend praeses van Socialiter. Voor de redactie was dit afscheid aanleiding voor een lang interview met, onder meer, een geliefd docent van het Gymnasium Haganum en een enthousiast bestuurslid van Socialiter.

Door: Giap Tan (e.e. 1970)

'In februari 1978, halverwege het schooljaar, ben ik met mijn baan als docent biologie op het Gymnasium Haganum begonnen. Een ideale start was dat niet. Ik moest mij als jong docent

snel de praktijk eigen maken. Wat ik daarvan heb overgehouden is dat je als leraar niet angstig moet opstellen voor de klas, maar, en dat is niet gemakkelijk, ook niet star. Je moet de baas van de meute blijven en anderzijds de ruimte geven aan de klas een beetje haar eigen gang te gaan. Na al die jaren denk ik dat in essentie leerlingen dezelfde blijven. Het verschil met vroeger is misschien dat leerlingen naast de school er zoveel dingen bij hebben gekregen. Nam bij wijze van spreken in het leven van een scholier vroeger de school 50% van zijn aandacht in beslag, nu is dat 'teruggevallen' naar 20%. Vooral het sociale aspect is toegenomen, met zaken als computers, iPad, iPhone, Facebook en dergelijke. Leerlingen van nu zijn bedreven in het snel opzoeken van dingen, maar ik weet niet hoeveel ervan beklijft, hoeveel ervan zij onthouden. Op een gymnasium als het onze zal dit overigens wel meevallen, omdat gymnasiasten nu eenmaal de beste leerlingen zijn. Gemiddeld zijn gymnasiasten, ondanks het feit dat beide groepen hetzelfde eindexamen afleggen, betere leerlingen dan hun generatiegenoten op een scholengemeenschap. Waar ik mij zorgen over

MARC DUBOIS ALS DOCENT IN 2005

maak is de 'zesjescultuur'. Die bestaat echt. In een klas zijn er hoogstens twee à drie hele goede leerlingen. Zij doen hun best en/of hebben hun intelligentie en ijver van thuis meegekregen. Het merendeel is heel middelmatig. Meer aandacht voor kennisoverdracht zou bij deze leerlingen tot betere schoolresultaten leiden. Gemiddeld heeft een docent acht klassen van elk ongeveer 25 leerlingen onder zich. Hij of zij zal echt zijn of haar best moeten doen om dit succesvol te laten verlopen. Wat mij bezig hield was hoe ik de 'sub-top' in een klas kon stimuleren. Hoe kun je hun prestaties omhoog stuwen? Hoe krijg je leerlingen sowieso aan de gang, is een belangrijke taak van een leraar. Welke rol spelen prijzen in dat proces? Het gaat erom de groep onder de bollebozen omhoog te trekken.

Voordat ik op het Haganum ging werken, deed ik wetenschappelijk onderzoek. Na mijn afstuderen als bioloog aan de Universiteit van Amsterdam en na het vervullen van mijn militaire dienstplicht (1970 – 1971) werd ik ZWO-medewerker aan de TU Delft (laboratorium voor meet- en regeltechniek bij de afdeling Mens-Machinesystemen) en later ZWO-medewerker aan de medische faculteit in Rotterdam. Ik deed promotieonderzoek naar aspecten van oogvolgbewegingen en assisteerde bij de practica fysiologie voor tweede- en derdejaars studenten. In 1978 ben ik in Rotterdam gepromoveerd. Je zou het niet denken, maar na het werken op de universiteit was het staan voor de klas als leraar echt zwaar werk! Plezierig heb ik altijd de omgang met collega's gevonden. Het was voor mij, die zelf op het Haganum had gezeten (e.e. 1963), een weerzien met oud-leraren: Van den Brink, Westerouen van Meeteren, Beks, Kloots. Er is tussen leraren minder haat en nijd dan op de universiteit. Misschien speelde een rol, dat

ik in het begin de enige biologieleraar was. Ik volgde Brederveld op die hier van 1955 tot 1978 leraar is geweest. Zelf ben ik leraar geweest van 1978 tot 2006. Lesprogramma's en indexamens waren niet zo strak georganiseerd als nu. Erik Bierman was mijn eerste rector.

Via LinkedIn heb ik veel contact met oud-leerlingen en met oud-collega's. Het contact met leerlingen heb ik altijd erg op prijs gesteld. Een leerling is een persoon, ongeacht zijn of haar leeftijd. Een goede leraar moet in staat en bereid zijn op het niveau van de leerling te communiceren. Ik heb er altijd naar gestreefd zo open mogelijk met leerlingen om te gaan. Het Gymnasium Haganum is een school met een heterogene samenstelling. Het is echt een 'talentschool', waar veel allochtone kinderen hun plek weten te vinden, waar onderling respect de boventoon voert en waar ouders zonder al te grote druk uit te oefenen hun kinderen stimuleren. Als ouder moet je wel op de hoogte blijven van wat je kind doet.

AFSCHEID VAN HET HAGANUM, MARC DUBOIS GEFLANKEERD DOOR FRANS VAN DER STEEN EN JOE RAPHAEL, JUNI 2006. FOTO ROSANNE VAN DER MEER

Een vertrouwensrelatie tussen ouder en kind is belangrijk. Mijn ervaring is dat het met eersteklassers nog wel meevalt. Daarna wordt het soms 'lastig'. Vanaf de vierde klas worden leerlingen zelfstandig en ontwikkelen zij zich tot persoonlijkheden. In 1999 is het studiehuis geïntroduceerd. Leerlingen moesten het zelf uitzoeken, leraren kregen een sturende en stimulerende taak. De resultaten waren erbarmelijk: veel leerlingen konden de 'vrijheid' niet aan. Van het studiehuis is iedereen nu wel teruggekomen. Het enige goede ervan vind ik het in groepjes van twee of drie maken van een profielwerkstuk. Op het Gymnasium Haganum is de Romereis een hoogtepunt in het schoolleven van een leerling. Het is opmerkelijk hoeveel meer aandacht onderling en creativiteit de voorbereiding van deze reis losmaakt. Een kritiekpunt dat ik heb is de veranderende opstelling van ouders. Bescheidenheid, een objectieve maat en het open staan voor kritiek zijn ver te zoeken wanneer het eigen kind in het geding is. Dit is een zorgelijke ontwikkeling.

WINTERSNOEI IN DE WIJNGAARD. FOTO ANS BAARS

Als decaan heb ik mij ingespannen voor de contacten met de Erasmus Universiteit, TU Delft en Universiteit Leiden (ICLON, het aansluitingsprogramma voor het VWO LAPP-Top en Pre-University College). Het Pre-University College is bestemd voor de echt hele goede leerlingen. Gedurende twee jaar mogen zij een dag per week aan een speciaal universitair programma deelnemen. Dit is in 2000 gestart.

Mijn vader Pierre Dubois was journalist, dichter, romancier, essayist en vertaler. Hij schreef recensies over toneel, film en Franse literatuur. Hij was chef kunstredactie van Het Vaderland. Franse literatuur was zijn grote liefde. De vriendenkring van mijn ouders was uitgebreid en interessant: Jan Greshoff, Geert van Oorschot, Paul Steenbergen, Georgette Hagedoorn kwamen over de vloer. Mijn moeder Simone Dubois – de Bruijn was een Belgische, een Franstalige uit Gent. Mijn vader beschikte over een uitgebreide bibliotheek die wij kinderen na zijn overlijden helaas van de hand hebben moeten doen. Het Franse gedeelte hebben wij geschonken aan het Institut Français in Gent. Mijn vader was bevriend met de schrijver Georges Simenon en logeerde weleens in diens huis in Cannes. Hij heeft twee boeken geschreven 'Schrijvers in hun landschap', deel 1 en deel 2, met een weerslag van literaire reizen die hij met ons, zijn twee zoons Marc en Michel (e.e.1964), maakte door Frankrijk en Zwitserland.

Mijn ouders ontmoetten elkaar bij Jan Greshoff. Mijn vader zat in de Tweede Wereldoorlog in België, waar hij correspondent was van De Tijd. Hij leerde Jan Greshoff kennen en door hem mijn moeder die bij Greshoff werkte als secretaresse voor het Hollands Maandblad. Later heeft zij de basis gelegd voor het Belle van

Zuylenonderzoek. Samen hebben mijn ouders een biografie geschreven van Belle van Zuylen. Beiden hebben hiervoor een eredoctoraat van de Universiteit Utrecht ontvangen. In de oorlog (1943) zijn zij in Brussel getrouwd. In 1945 ben ik daar geboren. Ik ben getrouwd met Renée van Veen (e.e.1964), die kunstgeschiedenis heeft gestudeerd. Zij was conservatrice in museum Swaensteyn en museum Hofwijck. Ook waar wij nu wonen houdt Renée zich bezig met kunst. Binnenkort houdt zij een lezing in 's Heerenberg over de figuur Johan Maurits van Nassau (de Braziliaan), die nabij Kleef begraven ligt. Onze dochters hebben ook op het Haganum gezeten (e.e. 1992 en 1995). De oudste heeft biologie gestudeerd en de jongste werktuigbouwkunde.

In Azewijn zijn wij bij toeval komen wonen. Het is een rustige plek in een mooie fietsomgeving, niet al te ver van de bewoonde wereld. Onze dochters wonen in respectievelijk Voorhout en Arnhem. Azewijn ligt 30 km van Arnhem vandaan. Wij hebben snel onze draai in Azewijn gevonden. Ik ben nu zelfs vrijwilliger bij een wijnbouwer, Huub Baars, die de wijn Avitera uitbrengt. Het wijngoed beslaat slechts 1 hectare grond; de opbrengst is 3.000 flessen (rood en wit) per jaar. Daarnaast maakt hij ook likeurtjes die hij onder spannende namen als Smokkelgoud en Heksenvlam op de markt zet.

Heksenvlam is een verwijzing naar de laatste heks van 's Heerenberg (circa 1650) die met succes de waterproef doorstond, bleef drijven, maar alsnog werd verbrand. Verder ben ik actief in de foto- en filmgroep van de Heemkundekring Bergh. Dit laatste doet mij denken aan de Dokaclub van de BVHG die ik als leerling en als docent nieuw leven heb trachten in te blazen.

Het Gymnasium Haganum kortom heeft een groot deel van mijn leven mij bezig gehouden. Ik herinner mij uit mijn eigen middelbare schooltijd, - ik was overigens geen 'sterleerling'-, docenten als Kamp, Van der Tolen, Borleffs, Fuchs, Van Duyvendijk, Damsteegt, Brans, Klink, Boulan, Deknatel, Cohen, Spiekerman, De Voogd, Padt, Grootendorst, Teixeira de Mattos, Boneschanser, Riem, Van den Brandhof, Franke. *Les jours d'antan!* Ik kijk met waardering terug op collega's uit mijn tijd als docent. Zonder anderen tekort te willen doen noem ik Erik Bierman, Joe Raphaël, Jaap van der Drift, Nanda Wit, Jüri Pino, Goof Kloeg, Ingrid Paardekooper en de helaas kort na ons afscheid overleden Frans van der Steen, en de TOA's Lanooy, Van Opijnen, Wagner, Autar en vooral René Keijser. Het is één van zijn verdiensten dat de bijzondere biologiecollectie van de school nu op zo'n schitterende wijze in het bètalab (de oude aula) is opgesteld.

‘DE EUROPESE UNIE MOET NU, MEER DAN OOIT, HET ACCENT LEGGEN OP GROEI EN WERKGELEGENHEID’

Interview met Z.E. Pierre Ménat, ambassadeur van Frankrijk, d.d. 4 april 2012

Wanneer dit nummer van Socialiter verschijnt lijkt het gevaar van de voorgenomen opheffing van de studie Frans aan de Universiteit van Leiden te zijn geweken. Het heeft er om gespannen. De Ambassadeur van Frankrijk Zijne Excellentie Pierre Ménat heeft in een precedentloze stap schriftelijk zijn bezorgdheid over dit voornemen geuit in een brief aan de Rector-Magnificus van de Universiteit van Leiden. Dit alles was aanleiding voor de redactie voor een gesprek met de Ambassadeur van Frankrijk, dat werd gehouden op de Franse Ambassade aan het Smidsplein op 4 april 2012.

Door: Giap Tan en Hielke Vriesendorp

De Ambassadeur van Frankrijk Z.E. Pierre Ménat ontvangt ons op de Franse Ambassade aan het Smidsplein. Binnenkort zal de Ambassade verhuizen naar de Anna Paulownastraat schuin tegenover het Vredespaleis en als het ware in de schaduw van het Gymnasium Haganum, waar het zg. Kodakpand wordt gerestaureerd. Op de plek van de huidige ambassade en een belendend pand zal het nieuwe gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden verrijzen. De Ambassadeur ontvangt ons in zijn werkkamer, een modern vertrek waar wij bij het raam worden genood op Empire meubilair te gaan zitten, terwijl *cartons* van 17de eeuwse gobelins de wanden sieren. Aan een korte zijde van het vertrek staat het bureau van de ambassadeur met daarachter de vlaggen van Frankrijk en de Europese Unie.

Op 10 augustus 2011 heeft Z.E. Pierre Ménat zijn geloofsbrieven aangeboden aan Koningin Beatrix. Gevraagd naar de prioriteiten die hij zich heeft gesteld, antwoordt hij dat de Europese Unie zijn voornaamste prioriteit heeft. Met Nederland behoort Frankrijk tot de grondleggers van de

Europese Unie. De gevolgen van het Verdrag van Schengen, de economisch ongunstige tijden en het Eurosceptis dat in beide landen de kop opsteekt zijn zaken die nauwlettend gevolgd worden. Gelukkig zijn de betrekkingen tussen Nederland en Frankrijk hecht en intensief. Er zijn op allerlei niveaus veel contacten over en weer, zoals het overleg afgelopen oktober tussen de Nederlandse Minister-president en de Franse President, de contacten tussen parlementariërs en het samenwerkingsverband tussen Frankrijk en Nederland (Nederlands-Franse Samenwerkingsraad). Naast deze politieke contacten verwijst Ménat naar de economische betrekkingen tussen Frankrijk en Nederland die op jaarbasis meer dan € 40 miljard bedragen (met grote spelers als Danone), de culturele contacten (incl. het toerisme, maar ook de uitwisseling tussen universiteiten) en de aanwezigheid van een grote Franse gemeenschap (ongeveer 30.000 Fransen) in Nederland.

Alvorens te zijn benoemd in Nederland is Pierre Ménat Ambassadeur geweest in achter-eenvol-

gens Roemenië, Polen en Tunesië. In Roemenië en Polen heeft Ménat indringend kennisgemaakt met het dossier van de grote uitbreiding van de EU naar landen in Centraal en Oost-Europa. De onderhandelingen met die landen begonnen in 1998 voor Polen en 2000 voor Roemenië. Men kan zich voorstellen dat deze landen worstelen met problemen die van een andere orde zijn dan die zich voordoen in de andere lidstaten van de EU. Hij noemt de economie, wetgeving en rechtspraak en het toezicht op de grenzen. Na een lange periode van dictatuur en communisme is de democratie teruggekeerd. Daarnaast noemt hij de migratiestroom naar Frankrijk en de opvangproblematiek. Met betrekking tot Polen in het bijzonder acht hij het van belang dat aandacht bestaat voor de unieke plaats van dit volk in de Europese context, de dramatische geschiedenis van Polen door de eeuwen heen, hun heldenmoed, de rol van Solidarnosc en Paus Johannes Paulus II. Tenslotte kunnen niet uit het oog worden verloren de demografische gevolgen van de toetreding van Polen (40 miljoen inwoners) en Roemenië (20 miljoen inwoners) tot de EU. Over het geheel genomen is de balans naar zijn mening positief.

Ten aanzien van de EU is momenteel het belangrijkste ‘dossier’ het voornemen de EU uit te breiden met een nog groter groep lidstaten, terwijl daarnaast wordt gewerkt aan een verdere verdieping van de Europese samenwerking. De realiteit is dat de afgesproken hervormingen onvoldoende blijken te zijn en dat er op tal van onderwerpen sprake is van een crisis in de Eurozone: het energievraagstuk, Griekenland, de geringe voortgang in het vestigen van democratisch verantwoorde instituties in de nieuwe lidstaten, de gevolgen van de globalisering voor de Europese economie (‘Moet

de Europese interne markt worden gesloten voor goedkoop geproduceerde waren van elders?’), de landbouwproblematiek.

Gevraagd naar het belang van de Franse taal merkt Pierre Ménat op dat gelet op de intensive handelsbetrekkingen tussen Nederland en Frankrijk de beheersing van het Frans een vereiste is. In dit verband wil hij graag de Frans-Nederlandse Kamer van Koophandel noemen, die een zeer actieve rol vervult. Voor Ménat is de noodzaak van de beheersing van het Frans een belangrijke reden geweest om zich schriftelijk tot de Rector-Magnificus van de Universiteit van Leiden te wenden, toen hij kennis nam van het voornemen van die universiteit de studie Frans op te laten gaan in een brede taalopleiding. Nederland doet er goed aan zijn uitstekende naam en positie in het Europa van vandaag en morgen te handhaven. Hij geeft ter vergelijking de volgende gegevens. Ongeveer 700 Nederlandse jongeren studeren aan Franse universiteiten. Nu reeds studeren 4.000 Roemeense studenten in Frankrijk. In Roemenië wordt veel Frans gesproken. De Francophonie moet niet worden onderschat (België, Zwitserland, Québec, Tunesië, Marokko, Algerije, het Midden-Oosten). Het is niet het één of het ander, een goede beheersing van het Frans staat niet een goede beheersing van het Engels in de weg. Veel Fransen spreken Engels en Londen kent de grootste Franse gemeenschap buiten Frankrijk.

Tot slot wordt de Ambassadeur gevraagd naar de betekenis van Generaal de Gaulle: *‘Le Général de Gaulle commençait ses Mémoires de Guerre ainsi : ‘Toute ma vie, je me suis fait une certaine idée de la France (...) J’ai d’instinct l’impression que la Providence l’a créée pour des succès achevés ou des*

malheurs exemplaires'. Excellence, pourrions-nous vous demander votre 'certaine idée de la France'?. Pierre Ménat antwoordt dat Generaal de Gaulle voor Frankrijk van blijvende betekenis is. Dit moet wel in perspectief worden beschouwd. Generaal de Gaulle heeft de Eerste en de Tweede Wereldoorlog actief meegemaakt. Hierdoor getekend heeft hij accenten gelegd die van universele waarde blijven: de grootheid van Frankrijk, de rol die het in de wereld dient te vervullen, de relatie met ontwikkelingslanden, het handhaven van de vrede in Europa en daarbuiten, de aandacht voor de rechten van de mens. Generaal de Gaulle heeft zich nooit neergelegd bij de scheiding van wereldmachten in een kapitalistisch en een communistisch blok. Erkend moet worden dat in de 21ste eeuw accenten zijn verlegd, dat nieuwe problemen zich voordoen: de veranderende rol

van Frankrijk in de wereld, de globalisering met alle gevolgen van dien, de nieuwe dimensies in het vraagstuk van de rechten van de mens (het lot van vrouwen, het lot van slachtoffers van onderdrukking in het algemeen). Was er in 1990, na het slechten van de Berlijnse muur en de instorting van de Sovjet-Unie, sprake van een monopolaire wereld, gedomineerd door de Verenigde Staten, op dit moment kantelt het beeld naar een multipolaire wereld die zeer instabiel is en waarin leiderschap ver te zoeken is. De opgave van nu en de toekomst is in deze multipolaire wereld nieuwe instituties te vestigen die deze veranderde werkelijkheid weergeven. In deze context speelt Europa een cruciale rol. Om een invloedrijke speler te zijn in een gemondialiseerde wereld moet de EU, nu meer dan ooit, het accent leggen op groei en werkgelegenheid.

'NEEN, HET IS HITLER, NIET HIMMLER!'

Column door Alexander Münninghoff

We hadden op het Gymnasium Haganum een leraar klassieke talen die ons verzekerde dat een zesde klas alfa voor hem het summum was. Jonge, leergierige geesten die bereid waren als een spons door hem aangereikte kennis te absorberen, en ook begerig om weerwoord te leveren. Als we dubbeluren hadden zaten we met hem in een café op loopafstand van onze school aan een grote ronde tafel, bedekt met het aloude Perzische tapijt, waar we onder zijn leiding Homerus of Vergilius lasen. Het was het begin van de jaren 60 en menigeen van ons dronk er als jonge boze man een biertje bij. De meisjes namen giechelend iets softerigs en de leraar hield het op jenever. We waren zonder meer gelukkig, zoals we daar

zaten. Omdat we namelijk voor vol werden aangezien en, als de vereiste hoeveelheid klassieke tekst was gelezen, met deze Socratische wijsgeer in mooie, brede, door hem zorgvuldig opgezette discussies geraakten. Daar leerde je echt wat van: wie in deze groepsgesprekken een pointe miste, een boek niet gelezen of een film of toneelstuk niet gezien had, - en dan ging het ook om werken uit het Franse, Duitse of Engelse taalgebied -, werd fijntjes onderuit gehaald en dan zorgde je er als de donder voor om die kennislacunes in te vullen en daarnaast zelf iets te lezen of te gaan zien waarmee bij de volgende discussie gescoord kon worden. Daar kwam geen dwang of verplichte literatuurlijsten aan te pas, dat deed je gewoon. Wisten wij veel dat wij ongeveer de allerlaatsten

waren in Nederland die op deze liefdevolle en efficiënte manier voor de grote kille maatschappij werden klaargestoomd?

Ik moet aan deze etherische tijden van bijna een halve eeuw geleden terugdenken nu ik lees dat tientallen alfa-studies aan onze universiteiten met de dood bedreigd worden. Een wereldtaal als Portugees verdwijnt al helemaal uit het Nederlandse universitaire aanbod. Hallo daar in Den Haag: spreken ze volgens jullie in Brazilië soms Braziliaans of zo? *It's the economy, stupid!* Door Portugees buiten het bereik van onze jeugd te houden sluiten we ons af van een enorme opkomende markt in Zuid-Amerika, sukkels!

Maar niet alleen Portugees en het mooie Roemeens staan op de afschietlijst van onze Haagse cultuurdespoten. De wereldtalen Frans, Duits en Italiaans, - *bien étonnées de se trouver ensemble!* -, worden weggewerkt in een duistere paneuropese cluster waarin ook geschiedenis en, god bewaar me, sociologie en communicatiewetenschap zijn opgenomen. De ratio van deze wandaad luidt: de kersverse studenten weten nog niet precies wat ze willen studeren, op deze manier kunnen ze zich nog wat oriënteren. Wat zullen we nou hebben! Was de Mammoetwet uit 1968 nu juist niet bedoeld om dat oriëntatieproces al op de middelbare scholen te laten beginnen?

Mij bekruipt het angstige gevoel, - eigenlijk weet ik het wel zeker -, dat het de afgelopen halve eeuw op die scholen als door een sluipend gif gruwelijk is misgegaan. De onnozele zonnekinderen van de jaren 60 en 70, toen we terecht kwamen in een gigantische baaierd van revolutionaire veranderingen waarin alles

mocht en op de helling ging, zijn namelijk niet meer in staat gebleken zelf de daaropvolgende generaties van voldoende kennis te voorzien. De leraren niet, en de ouders al helemaal niet. *'Nee, het is Hitler, niet Himmler'*, hoorde ik een assertief meisje eens corrigerend tegen een oudere dame zeggen. En in de quiz 'Twee voor twaalf' wist een mevrouw die zich als bibliothecaresse voorstelde niet te vertellen hoe dat boek van Thomas Mann ook alweer heette waarin Hans Castorp in een sanatorium voorkomt. Elke dag in dit land levert in dit opzicht ontelbare dieptepunten op.

De normale generatiekloof in kennis, sociale vaardigheden en morele verworvenheden is verdwenen. Het is, bij gebrek aan adequate reactie, niet meer zinvol om ouders of leraren te consulteren en zich, al dan niet morrend, te schikken in het hiërarchisch stramien van de kennisoverdracht en de aanvaarding der mores – de essentie van de traditionele puberale wrevel. Jong zijn, daar gaat het om. De ouders en leraren zijn daarom vooral bezig zich zoveel mogelijk met de jeugd te vereenzelvigen. Zeg maar 'je' tegen de leraar. Moet kunnen, maakt niet uit. Hoef je niet te kennen. Je moet iets kunnen opzoeken als je het niet weet, daar gaat het om. En wie is er vaardig op internet? Toch niet die oudjes, toch?!

Ach, het is lente, wat zit ik te zeuren. Ik denk dat ik onder de kastanjeboom tegenover Paleis Noordeinde ga zitten en daar, voor jonge mensen die dat wel willen maar niet kunnen, tegen betaling liefdesgedichten ga schrijven, misschien wel met een ganzenveer. Kan ik dat dan? Welnee, maar ik vertaal gewoon wat gedichtjes uit de wereldliteratuur. Geen hond die dat merkt. Gat in de markt!

‘LE REGARD DE L’ÉTRANGER EST TOUJOURS AUTRE...’

Interview met Dr Philippe Noble, oud-directeur van het Maison Descartes te Amsterdam, nu directeur van het ‘réseau franco-néerlandais de l’enseignement supérieur’ te Lille d.d. 18 april 2012

Het Maison Descartes te Amsterdam vervult een belangrijke functie in de verspreiding van de Franse cultuur in Nederland. Opgericht in 1933 biedt het een breed scala aan activiteiten: taalcursussen, een uitgebreide Franse bibliotheek (meer dan 30.000 Franse boeken en documenten), plus de gebruikelijke culturele activiteiten in de vorm van lezingen, film, tentoonstellingen en dergelijke. Philippe Noble (1992 – 1998) en zijn opvolger Christophe de Voogd (auteur van het boek ‘Histoire des Pays-Bas des origines à nos jours’, 2004) hebben als directeur van het Maison Descartes baanbrekend werk verricht.

Door: Giap Tan en Hielke Vriesendorp

‘Ik heb klassieke filologie en Franse letterkunde gestudeerd aan de universiteiten van Bordeaux, Paris-Sorbonne en aan de Ecole Normale Supérieure (1968 – 1974). Daarnaast Nederlandse taal en letterkunde, ook aan de Sorbonne. Tussendoor studeerde ik van 1972 tot 1973 aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Van 1975 tot 1979 was ik leraar Frans en Latijn aan diverse scholen in de Parijse banlieue. Het was een erg leerzame periode, waarin ik ongetwijfeld meer heb geleerd dan mijn arme leerlingen. Van 1979 t/m 1992 was ik universitair docent Nederlands aan de universiteit Paris-Sorbonne. In 1980 promoveerde ik op ‘*Het land van herkomst*’ van E. du Perron. Van 1992 tot 1998 was ik directeur van het Maison Descartes te Amsterdam. Daarna werd ik cultureel attaché bij de Franse ambassade in België, met als werkgebied Vlaanderen (1998 – 2000). Van 2000 tot 2004 keerde ik naar Nederland terug, nu als ‘Conseiller culturel’ (hoofd van de culturele afdeling) bij de Franse ambassade in Den Haag. Daarna werd ik benoemd tot

directeur van het ‘réseau franco-néerlandais de l’enseignement supérieur’ te Lille (2004 – 2008). Na een tussenstap als ‘Conseiller culturel’ bij de Franse ambassade in Wenen en directeur van de Franse instituten in Oostenrijk (2008 – 2011) ben ik sinds 2011 weer teruggekeerd in mijn functie van directeur van het ‘réseau franco-néerlandais’ te Lille. Sinds 1980 ben ik actief als vertaler, en sinds 2002 redacteur (*‘directeur de collection’*) Nederlandstalige literatuur in vertaling bij Uitgeverij Actes Sud. Ik ben getrouwd met Désirée Schyns, een Nederlandse, die zelf vertaalster en literair journaliste is, thans docente-onderzoekster bij de universiteit van Gent.

Wat ik in mijn tijd als directeur van het Maison Descartes probeerde te ontwikkelen waren literaire activiteiten door samenwerking met Nederlandse uitgeverijen, een filmprogramma omdat ik dacht dat film een goed medium was voor de Franse cultuur, vele fototentoonstellingen (het medium foto als ‘trait d’union’ tussen

beide landen, ook om aandacht te schenken aan het werk van Nederlandse fotografen in Frankrijk, een onuitputtelijk thema), en zelfs een muziekprogramma. Dit laatste was een mislukking, het juiste publiek heb ik niet weten te bereiken, en muziekevenementen kunnen erg duur uitvallen. In mijn tijd werd het Maison Descartes vooral een literair podium, een plek voor wetenschappelijke colloquia (vooral in de menswetenschappen, de samenwerking met de grote Nederlandse universiteiten was uitstekend) én een plek voor maatschappelijk-politieke debatten (het was een andere tijd, sommige Nederlandse politici waren echte intellectuelen, zoals Hans van Mierlo of Frits Bolkestein, en ze waren nog francofiel ook). Mijn onmiddellijke opvolger Christophe de Voogd (politicoloog en historicus) heeft dit aspect verder ontwikkeld.

De Franse cultuur is in Nederland nooit in zeer brede kring populair geweest, behalve misschien een tijdlang via het Franse chanson, maar in de jaren '90 van de vorige eeuw speelde dat nauwelijks een rol meer. Ik heb niet geprobeerd van het elitaire imago van de Franse cultuur af te komen (het leek me onbegonnen werk), wel om binnen dit kader kwaliteit te leveren én om het huis open te stellen, door bijv. controversiële onderwerpen over het voetlicht te brengen (kolonisatie en dekolonisatie, collaboratie en verzet), door elke keer vergelijkingen te trekken tussen Nederland en Frankrijk. Ik probeerde de activiteiten zoveel mogelijk in het Nederlands of met vertaling te doen plaats hebben. Het was een tijd waarin de belangstelling voor Frankrijk in Nederland tanende was, en er werd steeds minder Frans gestudeerd. Een dieptepunt werd rond 2000 bereikt, sindsdien gaat het weer in – lichtelijk - stijgende lijn. Omdat veel mensen

geen of nauwelijks Frans op school hadden gehad, leverde dat overigens genoeg klandizie voor onze taalcursussen voor volwassenen.

In 1995-1996 werd ik met een golf van francofobie geconfronteerd naar aanleiding van de hervatting van de kernproeven door Frankrijk. Daarbij kwamen bij veel mensen gevoelens van diep gewortelde afkeer aan de oppervlakte, ik vond het vrij onthutsend allemaal. Ik herinner me een televisieprogramma uit die tijd waarbij ik Frankrijk als vakantieland moest verdedigen tegen een meute van critici, compleet met ophitsende en olie op het vuur gietende presentatoren erbij. Dit was weliswaar niet meer dan een voorbijgaand verschijnsel, maar al met al meen ik een proces van culturele verwijdering tussen Nederland en Frankrijk waar te nemen, dat ergens in de jaren tachtig is begonnen en nog zeker niet ten einde is'.

'U spreekt als geboren Fransman perfect Nederlands, hoe hebt u de taal geleerd?' 'Ik ben begonnen toen ik 20 of 21 was, maar ik kwam er al mee in aanraking op mijn 17de, toen ik een groep Nederlanders ontmoette. Het was een groep kunstenaars uit Amsterdam, die schilderles gaven in een klein dorpje nabij Rodez. Ik had van mijn ouders een zomercursus cadeau gekregen voor mijn eindexamen, want dat was toen een beetje een passie van me: schilderen. Zij spraken overigens goed Frans, dus dat was de voertaal, maar ik ving ook Nederlandse woordjes op, en dat vond ik natuurlijk heel erg exotisch. Ik kwam vervolgens elke zomer terug, en leerde allerlei technieken. Eerst waren er vooral Fransen die meededen aan de cursus, maar er kwamen steeds meer Nederlandse studenten. En toen heb ik een studente uit Amsterdam ontmoet. Het leek me wel goed om haar taal te leren, waarna ik allerlei

taalmethoden heb gevolgd, en ik ging in die tijd voor haar natuurlijk heel regelmatig naar Nederland. Later heb ik in Parijs aan de Sorbonne de rest geleerd. Er is een groot verschil tussen het leren van een taal uit eigen beweging, waar je écht plezier in hebt, en het verplicht leren van een taal, zoals op school. Ik ben met echt plezier begonnen met het Nederlands, en dat heb ik in de rest van mijn leven gemerkt.

'Is het niet moeilijk om als Fransman de klanken van het Nederlands onder de knie te krijgen, zoals de harde g, de i [van kip] en de ij?'. 'Het is zeker moeilijker dan het leren van de klanken in je jeugd, want als kind ben je ontvankelijk voor alle klanken van de wereld, maar ik had het voordeel dat ik de klank dus al eerder had horen klinken bij de Amsterdamse kunstenaars. Ook had ik op de middelbare school Duits gehad; dat was zowel een voordeel als een nadeel. Het Duits heeft me bijvoorbeeld erg geholpen met lezen. Ik kon direct ongeveer 50% van de inhoud van artikelen uit de krant ontcijferen. Maar Duits hielp helemaal niet om goed en op een natuurlijke manier Nederlands te leren spreken. Over het algemeen ben ik ervan overtuigd dat het Nederlands en het Duits bij mij elkaar in de weg staan, je gaat dingen door elkaar halen, en de Duitse grammatica gaat maar weinig op in het Nederlands. De spreektaal is ook heel anders. Toen ik in 2008 naar Oostenrijk ging voor het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken, had de situatie zich omgekeerd: mijn Duits was inmiddels vrijwel helemaal weggezakt, terwijl het Nederlands zo'n beetje mijn tweede taal geworden was. Toen heeft het Nederlands me toch geholpen, vooral met lezen en in mindere mate met schrijven. Maar ik had elke week privées Duits, want het spreken ging niet meer goed. Op het eind sprak ik weer redelijk goed

Duits, maar inmiddels zakt dat weer, omdat ik op dit moment weer bijna uitsluitend met Nederlands bezig ben. Jammer, want ik vind het Duits erg interessant, en ik zou op mijn oude dag, die erg nadert, graag ook uit het Duits vertalen'.

'Hoe ik ertoe kwam om als vertaler actief te zijn? Hoofdzakelijk langs twee wegen. In de eerste plaats was er mijn opleiding als classicus, waardoor ik belangstelling kreeg voor het fenomeen vertalen en ontdekte dat ik daar plezier aan beleefde, vooral bij het vertalen uit het Latijn. In de tweede plaats was er bij mij in korte tijd, zo'n beetje tussen 1971 en 1974, de ontdekking van de moderne Nederlandse literatuur en de verbaasde constatering dat daarvan nauwelijks iets in het Frans beschikbaar was. Ik wilde mijn studie meer maatschappelijke relevantie geven door een 'dienstverlenende' activiteit als het vertalen. Gaandeweg is er ook een zekere wetenschappelijke belangstelling voor de geestelijke aard van de vertalende activiteit bijgekomen, maar dat was aanvankelijk nog geen motivatie. Het eerste boek dat ik vertaalde was Het land van Herkomst van Eddy (Charles-Edgar) du Perron. Uitgeverij Gallimard speelde al een tijd met het idee dit werk te vertalen. André Malraux die bij Gallimard kind aan huis was en ook met Du Perron bevriend was geweest, drong er na de oorlog en de dood van zijn vriend op aan. In de jaren '50 van de vorige eeuw waren hoofdstukken uit dat boek vertaald, maar een complete vertaling ontbrak. Zo ben ik begonnen. Daarna heb ik twee kunstboeken vertaald: een van Karel Appel en een over Karel Appel. Mijn 'vertaaloeuvre' omvat verder boeken van Bernlef, het dagboek van Anne Frank, Etty Hillesum, Harry Mulisch, de Max Havelaar van Multatuli, 17 boeken van Cees Nooteboom, Frans

Thomése en Leon de Winter. Voor de goede orde: vanaf 1976 tot 2006 zijn in totaal 532 titels uit het Nederlands in het Frans vertaald. ‘Toppers’ zijn Hella Haasse (23), Cees Nooteboom (20), Harry Mulisch (9). Daarna volgen Adriaan van Dis, Anna Enquist, Leon de Winter, met ieder tussen de 5 en 10 titels. Opvallend is dat de vertalingen in het Frans niet een weerspiegeling zijn van de Nederlandse literatuur in het algemeen. Giganten als W.F. Hermans en Gerard van het Reve zijn nauwelijks in het Frans vertaald. *‘Le regard de l’étranger est toujours autre!’*.

Anecdotes heb ik, vrees ik, niet zoveel. Het vertalen verschaft niet perse toegang tot een persoonlijke omgang met een auteur. Ik heb vrij veel van Mulisch vertaald en bewonderde hem als schrijver ook enorm, maar heb hem maar heel vluchtig gekend. Omgekeerd had, en heb ik een vriendschappelijk contact met auteurs die ik nooit vertaald heb, maar wel uitgegeven, zoals Hella Haasse, Adriaan van Dis, Arnon Grunberg of Tommy Wieringa. Er zijn wel auteurs die ik via het vertalen goed heb leren kennen en van wie ik me zelfs een vriend mag noemen. Dat geldt in de eerste plaats voor Cees Nooteboom die ik al 30 jaar ken. Cees Nooteboom is vooral een ongelooflijk erudiete kunstliefhebber én een heel geestige tafelgenoot, met wie ik ook nog een meer dan gemiddelde belangstelling voor spijs en drank deel. Vertalen kan ook voor verwijdering of zelfs ruzie zorgen tussen auteur en vertaler. Dat overkwam mij, door eigen schuld wel te verstaan, met W.F. Hermans (vanwege

vertraging op vertaalschema) en met Judith Herzberg (die niet duldde dat ik in een toneelstuk replieken enigszins transponeerde naar de Franse spreektaal, in plaats van ze woord voor woord uit de oorspronkelijke tekst over te nemen).

Het Franse culturele klimaat van nu? Dit is een heel brede vraag en ik vrees dat ik hem niet zomaar kan beantwoorden, ook omdat ik dat ‘klimaat’ de laatste 20 jaar van een afstand bekijk, namelijk vanuit het buitenland, en sommige onderdelen (zoals film of filosofie) niet zo goed meer volg als vroeger. Er zijn wel een paar hedendaagse auteurs die ik zeer waardeer en zo goed mogelijk blijf volgen: Emmanuel Carrère (mijn favoriet), Mathias Enard, Virginie Despentes. Bij een oudere generatie lees ik al meer dan 30 jaar elke keer met groot genoegen de romans van Patrick Modiano of die van Jean Echenoz. Ik hield ook veel van de beginnende Houellebecq (tot en met *‘Elementaire deeltjes’*), daarna werd het minder en heb grote bewondering voor Jonathan Littell, al blijft hij tot nu toe nog maar de man van één boek. In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt houdt de Franse (of Franstalige) literatuur zich de laatste tijd weer bezig met de realiteit, met maatschappelijke problemen. Over het algemeen waardeer ik alle auteurs die ons iets vertellen over de huidige wereld, hoe onherbergzaam deze ook moge zijn. Daarom ben ik, in het huidige Nederlandse literaire landschap, een fan van Arnon Grunberg, één van de scherpzinnigste mensen die ik ooit heb mogen ontmoeten’.

IN MEMORIAM TANTE ELSE

Door: Mariëlle Basart (e.e 1998)

'Basart, Basart, ben je familie van Else?'. Dat is een vraag die mij op school, bij reünies of op Socialiter-lezingen door de jaren heen vaak is gesteld. 'Ja, dat klopt, dat is mijn tante!', zei ik dan. Officieel was ze niet mijn tante, maar mijn oudtante, alleen dat vond ik altijd zo streng en afstandelijk klinken. En ik noemde haar altijd tante Else en dat paste goed. Het is vreemd om, vooral als eerste- of tweedeklasser, verhalen van mensen te horen over je school, in een tijd dat je er zelf niet op zat, over een docente waar je zelf nooit les van hebt gehad en die je alleen maar kent als je tante. Oud-leerlingen van haar vertelden mij veel over haar lessen en de activiteiten die ze er eromheen organiseerde. Ergens verwachtte iedereen dat je die verhalen dan kende, maar bijvoorbeeld dat verlaagde plafond in lokaal 16 zei mij eerst niets. Het plafond zou voor haar verlaagd zijn, omdat haar stem anders in de ruimte verdween, eigenlijk heb ik geen idee of dat echt zo is, maar ik kan me er wel iets bij voorstellen. Ik vond het altijd leuk om te horen met hoeveel waardering mensen over haar spraken en om de blik in hun ogen te zien als ze terugdachten aan hun tijd als leerling van het Haganum. Als ik terugdenk aan mijn eigen tijd op school, dan herken ik dat gevoel. Het is bijzonder om te merken dat mensen dat hebben bij een docente die familie van je is.

Mijn tante Else was een bijzonder mens, soms best een lastige vrouw, maar altijd iemand waar je veel van kon leren. Zij had een passie voor de Franse taal en ze sprak het zo duidelijk dat zelfs ik het kon volgen, hoewel mijn Frans verre van goed was. Ze zag ook wel dat ik er geen ster in was,

maar om me te motiveren deed ze me een mooie oude uitgave van Le Petit Prince cadeau. Ze wist dat ze mij daar blij mee kon maken, ik kreeg vaak een boek van haar voor mijn verjaardag of mocht er één uitzoeken in een schattig boekwinkeltje in Redu, als we bij haar op bezoek waren in de Ardennen. Toen ik in de vierde klas het vak Frans liet vallen, na teleurstellende cijfers en de opmerking '*Nou je doet je naam ook geen eer aan*', heeft zij daar eigenlijk nooit moeilijk over gedaan. Natuurlijk vond ze het wel jammer, maar dingen gaan zoals ze gaan.

Hoe herinner ik mij mijn tante Else, als iemand die als geen ander prachtige diners kon verzorgen. Het liefst wel met de meest vreemde gerechten. Als heel klein meisje ging ik daar al met mijn ouders mee naartoe en dan verwachtte ze wel van mij dat ik de hele avond netjes aan tafel bleef zitten, keurig converseerde met de gasten die over het algemeen toch minstens 30 jaar ouder waren dan ik en dat ik at wat ik voor mij kreeg. En dat kon werkelijk van alles zijn zoals bijvoorbeeld lamstongetjes, die er echt nog heel duidelijk uitzagen als een tong zoals je die zelf in je mond hebt, tot balkenbrij. Als klein kind is dat toch wel een hele ervaring. Anderzijds heb ik wel van haar geleerd welk bestek je waar voor gebruikte, hoe je je brood bij het eten at en dat je je kaas na het diner niet op je broodje deed. Naast de Franse taal waren Franse wijnen een grote passie van haar. Ze wist als geen ander de perfecte wijn bij gerechten te vinden en ze kon enorm genieten van goede wijn. En lezen, ze hield van lezen, je kon haar altijd een plezier doen met een goed boek, maar die kreeg je dan

wel terug als ze hem uit had. Jaren geleden had ze besloten dat ze geen kasten met boeken meer wilde hebben.

Toen ik terugkwam van de Griekenlandreis in de vijfde klas lag mijn oom (mijn oudoom, haar man) in het ziekenhuis. Het ging niet goed met hem, helemaal niet. Zij was als geen ander georganiseerd en rationeel bezig met de situatie. Op de één of andere manier was dat haar uitstraling, standvastig, rationeel en op zijn tijd zelfs een beetje afstandelijk. Wat iedereen vergat was dat haar man op sterven lag en dat het enige dat ze nodig had gewoon een knuffel was. Het was bijzonder om mijn tante ook in haar kwetsbaarheid mee te maken, een kant die ze voorzover ik haar kende, maar weinig liet zien. Na het overlijden van mijn oom is ze weer in de Ardennen gaan wonen een plek waar ze voorheen ook vaak voor langere tijd verbleef met mijn oom. Het was de plek waar ze enorm veel van hield en waar ze gelukkig was. Haar afscheid van het Haganum is voor mij altijd

gehuld gebleven in geheimzinnigheid, helemaal gemakkelijk is dat niet gegaan. Wat er eigenlijk precies is gebeurd, heb ik nooit geweten, het enige dat ik weet is dat ze citroen-kwarktaart heeft laten bezorgen. Wel een reden voor taart maar toch een beetje zuur? Ze was niet meer over te halen om eens met mij mee te gaan naar een reünie of naar een Socialiter-lezing, terug naar het Haganum dat wilde ze niet meer. Waar ze wel altijd graag naar luisterde, is naar de lieve berichten van oud-leerlingen die ze via mij kreeg, dat deed haar goed.

Nu is ze er niet meer, geen kaartjes meer naar de Ardennen, met een knuffel voor haar katten, die ze vreselijk verwendde. Het waren de meest idiote beesten, die van anderen niets wilden weten, maar dol waren op mijn tante. Geen telefoontjes meer omdat ik een oud-leerling had gesproken die de hartelijk groeten wilde overbrengen, maar wel veel mooie herinneringen aan een echt bijzonder mens. *'Ja, Else Basart, dat was mijn tante!'*

IN MEMORIAM MEVROUW DRS E. A. BASART – DIL

Door: Erik Bierman (Rector 1976 – 1993)

Kort geleden ontving ik bericht van het overlijden van mevrouw drs. E.A. Basart-Dil op 26 februari 2012 in Porcheresse in Zuid-België, waar zij na haar vertrek van het Gymnasium Haganum in 1988 vele jaren gewoond heeft. Eerst met haar man Alphonse Basart, na zijn overlijden in 1997 alleen. Zij bereikte de leeftijd van 77 jaar.

Mevrouw Else Basart heeft een aantal jaren Frans gegeven aan het Maerlant Lyceum voordat zij

in 1971 aan onze school benoemd werd. Dat was in een periode dat de school in vergelijking met heden ten dage bijzonder weinig leerlingen telde (206 volgens de officiële telling). Haar voorganger verliet de school in dat jaar, zodat we mogen aannemen dat ze waarschijnlijk de enige docent Frans was in die eerste jaren.

Ik heb haar in 1976 leren kennen als een buitengewoon door het vak gegrepen docent die de meeste leerlingen enthousiast voor het vak

Frans maakte. Ze kon heel wat van haar energie kwijt, maar eiste ook een voortdurende inzet van de haar toevertrouwde groep. Aangezien het vak de eerste 4 jaar voor iedereen verplicht is, waren er beslist leerlingen die na die jaren maar al te graag een vakkenpakket zonder Frans (en zonder Mme Basart) kozen. Een door mevrouw Basart enthousiast gemaakte groep ging met het vak door en haalde prima resultaten op het eindexamen. Dat was duidelijk te zien bij de landelijke vergelijkingen met de resultaten van de andere categoriale gymnasia.

Ik heb een aantal jaren het genoegen gehad de mondelinge schoolonderzoeken Frans te mogen volgen als bijzitter. Door de meeste leerlingen werd er bijzonder goed in duidelijk Frans gesproken en gediscussieerd over de inhoud en de strekking van de gelezen boeken.

Verschillende keren heeft Else Basart het initiatief genomen het afscheid van collega's op een persoonlijke en feestelijke wijze te laten plaats vinden. Ik herinner me het afscheid van de conrector de heer Van den Brandhof in 1977, van de heer Brederveld in 1978 en de heer Feis in 1985, verzorgd door mevrouw Basart en een aantal leerlingen en soms ook met hulp van haar man. Tijdens de OPEN DAG op de eerste zaterdag van februari had ze haar lokaal versierd

en hielden leerlingen uit de vijfde klas voor de ouders van de nieuwe aanwas korte sketches in het Frans.

In de 80-er jaren is de school aanzienlijk gegroeid en dat had ook tot gevolg dat we meer naar buiten traden o.a. met avondvullende musicals. Hieraan kon iedereen meedoen en velen deden dat ook. Het gevolg was wel dat er tegen de tijd van de première van een dergelijk evenement duchtig gerepeteerd moest worden wat de presentie in de lessen nogal verstoorde. Daaraan ergerde mevrouw Basart zich. Haar gezondheid werd minder waardoor ze in het tweede deel van de 80-er jaren nogal eens verstek moest laten gaan. Waardoor lessen door een vervanger werden gegeven. Plannen voor een avondvullend Frans toneelstuk tijdens het lustrum van 1988 (150 jaar Stedelijk Gymnasium) konden helaas niet verwezenlijkt worden. In de loop van 1988 heeft zij het onderwijs met vervroegd pensioen verlaten.

Uit het bovenstaande blijkt dat Else Basart een zeer waardevolle docente is geweest, aan wie vele oud-leerlingen met sympathie terugdenken. En die het verdient dat er een korte levensbeschrijving bewaard blijft in de historie van het Gymnasium Haganum. Op haar overlijdenskaart lees ik: *'Zij wilde haar dank uitbrengen voor alle sympathie die haar ten deel viel'*.

‘AB SOFORT, UNVERZÜGLICH!’

Interview met Mr Egbert Jacobs, laatste Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in de DDR, d.d. 30 maart 2012

Op dinsdag, 13 maart 2012, hield Mr E.F. (Egbert) Jacobs een voordracht onder de titel ‘De laatste maanden van de DDR’ over zijn belevenissen als laatste Ambassadeur van Nederland in de DDR in het kader van de lezingencyclus van Socialiter (animator: Mr André Carstens) in een goed gevulde aula van het Gymnasium Haganum. Voor de redactie was de lezing aanleiding de spreker voor een interview uit te nodigen.

Door: Giap Tan (e.e. 1970)

Mr Egbert Jacobs (1945) doorliep het gemeentelijk gymnasium in Hilversum en studeerde rechten in Leiden. Actief binnen Minerva werd hij Assessor Secundus van het Collegium. Na zijn afstuderen in 1969 vervulde hij gedurende zes jaar veldstaffuncties bij de Stichting Nederlandse Vrijwilligers in Kenya, Nigeria en Kameroen. Nadien aanvaardde hij een functie bij de afdeling Nederlandse Vrijwilligers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze functie vervulde hij vijf jaar. Zijn chef was Mr Lodewijk van Gorkom, de befaamde directeur-generaal DGIS. Als Chef van de Afdeling Nederlandse Vrijwilligers was Jacobs q.q. secretaris van het Bestuur van de Stichting Nederlandse Vrijwilligers. Voorzitter van de SNV was Prins Claus. Met het aantreden van het ‘eerste’ Kabinet Den Uyl (1973 – 1977) groeide de begroting van ontwikkelingshulp explosief. Nederland nam het initiatief tot talrijke technische hulpprojecten die ook daadwerkelijk vanuit Nederland werden gerund. Dit had tot gevolg dat allengs behoefte ontstond aan een verbetering van de werkprocedures en delegatie van bevoegdheden van de ontwikkelingshulp. In 1981 werd Jacobs toegevoegd aan de DGIS met als

opdracht de verbetering van werkprocedures en de delegatie van m.n. financiële bevoegdheden binnen het OS-apparaat. Anderhalf jaar later werd hij plv. secretaris-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en weer twee jaar later naar eigen zeggen *faute de mieux* secretaris-generaal. Deze functie vervulde hij gedurende drie jaar. Door de politiek geslachtefferd in de zg. Paspoortaffaire werd hij begin 1989 benoemd tot buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur te Oost-Berlijn. Deze functie vervulde hij tot de ontbinding van de DDR (3 oktober 1990). Daarna werd Jacobs ambassadeur te Helsinki (1991 – 1993), hoofd van de CVSE-delegatie te Wenen (1993 – 1996), hoofd van de Permanente Vertegenwoordiging bij de OESO te Parijs (1996 – 2000), ambassadeur te Tokyo (2001 – 2005) en als laatste post ambassadeur te Rome (2005 – 2009). Zijn lezing op het Gymnasium Haganum vond plaats naar aanleiding van het uitkomen van zijn ‘Oost-Berlijns Dagboek, De laatste maanden van de DDR’, Gibbon Uitgeefagentschap, 2011, ISBN 978 94 9136 300 9.

Egbert Jacobs vertelt dat hij met het uitbrengen

van zijn Oost-Berlijns Dagboek belangstelling probeert te wekken voor die bijzondere periode in de geschiedenis. Dit dagboek is ook als echt dagboek geschreven. Op al zijn buitenlandse posten hield hij een dagboek bij. Elk weekend noteerde hij wat hem de afgelopen week was overkomen. Het bijhouden van een dagboek was ook bedoeld als geheugensteun. In Tokyo gaf het hem de mogelijkheid op papier de ingewikkelde patronen van de Japanse samenleving vast te leggen, de intransparantie van veel dingen, in Rome de schijnbare chaos van het politieke besluitvormingsproces, de kunst 'heel goed je touwtjes vast te houden', de rol van Lega Nord, een beschrijving van de kabinetten Berlusconi II en III. Al zijn dagboeken schreef hij op papier uit. Zo vergezelde hem allengs een hele serie cahiers. Aan zijn periode als plv. secretaris-generaal had hij een speciale kleur inkt overgehouden waarmee hij schreef. Op al zijn posten nam hij een ruime voorraad inkt mee die hij speciaal bij Akkerman in de Passage bestelde. Begonnen met een Waterman is hij sindsdien trouw gebleven aan de Meisterstück vulpen van Montblanc.

'Den Haag' had geen duidelijke politieke lijn ten aanzien van de DDR. Nederland nam geen duidelijke positie in. In dezelfde zin bestond er in Den Haag ook geen 'gearticuleerde sympathie' voor de Duitse deling of, later, de Duitse hereniging. De belangrijkste oorzaak voor de snelle Duitse hereniging was overigens de exodus die uit de DDR westwaarts, via Hongarije en Oostenrijk, ontstond en die naar de mening van Kohl en zijn Minister van Buitenlandse Zaken Genscher moest worden gestopt. De Duitse hereniging was niet het gevolg van een bepaalde strategie, maar eerder van omstandigheden. Toen de 'bewegingen on the ground' duidelijk werden, reageerde Bonn

(de zetel van de Duitse Bondsrepubliek) heel competent. Opmerkelijk was de 'chiastische relatie' tussen de beide Duitslanden: in de DDR was de bevolking enthousiast ten opzichte de hereniging en de regering tegen, in de Bondsrepubliek was de bevolking lauw en de regering voor. Op de vraag wie de hoofdrolspelers waren in de laatste maanden van de DDR ('dit regime van kleinburgers') antwoordt Egbert Jacobs dat die er niet meer waren. Coryfeeën als Erich Honecker, Mielke, Manfred Gerlach, Egon Krenz, Hans Modrow, Rainer Eppelmann, Lothar de Maizière en Günther Schabowski (*'Ab sofort. Unverzüglich!'*) waren van het toneel verdwenen. Pantarhei. De ambassadeur van de Sovjet Unie in Oost-Berlijn, in reguliere tijden de onderkoning, een 'left over' van de Breznev – periode, was zijn greep op de gebeurtenissen kwijt. Later heeft de voormalige Duitse Bondskanselier Willy Brandt de theorie ontvouwd dat de vreedzame implosie van de DDR te danken was aan de korte bevelstructuur tussen het Kremlin en het Russische leger in Oost-Berlijn, met uitsluiting van de DDR-regering en de Sovjet Ambassadeur, en aan de opdracht van Michail Gorbatsjov aan zijn leger vooral niet in te grijpen.

Het leven in Oost-Berlijn werd niet altijd als plezierig ervaren. Jacobs had collega-ambassadeurs die zich vrijwel nooit in Oost-Berlijn lieten zien. Zelf ging hij een keer per week, op zaterdag of zondag, naar West-Berlijn, eerst te voet door Checkpoint Charlie (Friedrichstrasse) om 100 meter verder de U-Bahn te nemen. Een uitzondering hierop was de Spaanse Ambassadeur Alonso Alvarez de Toledo, een verre nazaat van een neef van de Hertog van Alva, aan wie hij goede herinneringen bewaart. Zeer goede herinneringen bewaart Egbert Jacobs aan zijn personeel op de residentie, zijn Libanese

kok Georges, een Maroniet, en Margrit, een 'DDR-Bürgerin'. Georges is later naar Australië geëmigreerd.

Het dagboek van Egbert Jacobs is een prachtig document. Niet opgewassen tegen de loop van de gebeurtenissen reageert een ieder op zijn manier. Machthebbers verdwijnen, de Ambassadeur gaat douchen en wil vroeg naar bed, hij hoort het lawaai van vuurwerk, hijst zich in de kleren, gaat de straat op en is 's nachts getuige van een nieuwe werkelijkheid, de Bornholmer Strasse wordt verstopt door enthousiaste mensen in hun auto's, het volk verklaart de 'Berliner Mauer' irrelevant, Neues Deutschland verschijnt de volgende ochtend en wijdt geen woord aan de opheffing van de Muur, Ruud en Ria Lubbers komen langs op Hemelvaartsdag, Minister Bukman bezoekt Frau Luft, de Ambassadeur wandelt door de

Tiergarten naar de Trödelmarkt, woont een discussie bij met journalist Brugsma in het Haus der Literatur aan de Fasanenstrasse, Mulisch en Nooteboom komen ook langs, exegeese over Rituelen en inname van veel wijn.

'Na de euforiestemming van 1989 kwam de kater,' zegt Egbert Jacobs in een interview jaren later. 'De Wessi's kregen genoeg van die stinkende Trabantjes op de Kurfürstendamm en de Ossi's vonden het veel te duur in het westen. Bovendien werd erop gewezen dat eenheid in de Duitse geschiedenis eerder uitzondering dan regel was, of dat het welvaartsverschil te groot was. En in Beieren zat men niet te wachten om weer met de Pruisen samen te werken. Eenheid was geen uitgemaakte zaak.'

'Oost-Berlijns Dagboek, De laatste maanden van de DDR', Gibbon Uitgeefagentschap, 2011, ISBN 978 94 9136 300 9.

EEN ODE AAN DE GENIETERS

Door: Anna Jongeneel (vierde klas van het Gymnasium Haganum)

In 2011 woonde er een tijdje een student bij ons in huis. Een student die vrij veel praatte. Het meeste wat hij zei was naar mijn mening niet verbazingwekkend interessant, maar er was één ding dat hij steeds bleef herhalen, en dat zette me toch wel aan het denken. En dat waren twee woorden: 'Geniet ervan.'

Hij zei dat zelfs zo vaak, dat het wel een soort levensmotto leek. Je kon er gewoon niet aan ontkomen. Altijd werd het gezegd. Naar training. 'Geniet ervan!' Naar piano. 'Geniet ervan!' Hardlopen. 'Geniet ervan!' Naar een feestje. 'Geniet ervan!' Ja, zelfs als je naar school ging kon je nog een luid

'Geniet ervan!' horen, voordat je de deur met een dreun achter je dichtsloeg.

Daar moest ik toch wel even over nadenken. Twee kleine woordjes met een grote betekenis. Maar klopt het wel? Moet je overal van genieten en één groot feest van het leven maken? Socrates zou absoluut zeggen van niet. Maar ja, die is de pijp uitgegaan, dus daar hebben we geen last meer van. Een vriendin van mij zei eens: 'Kijk. Het zit zo: je kan 's avonds uren in je bed gaan lopen piekeren over de zin van het leven. Maar je komt er toch niet uit, dus ga slapen en denk aan iets leuks.' Daar zit ook wel weer wat in. En de Dalai Lama, die

door de meeste mensen toch wel gezien wordt als een erg wijs mens, heeft ooit gezegd: 'Het doel van het leven is vrolijk zijn.' Klinkt toch wel een beetje als 'geniet ervan', toch? Allemaal genietters, dus.

Maar net zoveel waarde hebben de dingen waarvan je kunt genieten. De geur van vers gemaaid gras. De zon op je gezicht. Het geluid van druppels regen op het tentzeil. Een kopje thee. Het gekraak van pas gevallen sneeuw onder

je voeten. De wind in je haren. Dit is een ode aan alles waarvan je kunt genieten.

Dit is een ode aan de genietters. Een ode aan onze student. Een ode aan mijn verstandige vriendin. Een ode aan de Dalai Lama.

Dit is een ode aan de genietters. En daarmee hopelijk ook aan jou. Want als je niet kunt genieten, waar leef je dan voor?

ZINGEND BRONS AAN DE LATIJNSE SCHOOL IN DEN HAAG

Wie de kaart van Nederland bestudeert naar plaatsen waar in ons land zelfstandige gymnasia staan, is zich er misschien niet van bewust dat op al deze locaties ook de mooiste carillons te vinden zijn. De gemeente Den Haag benoemde onlangs een nieuwe beiaardier voor het bespelen van het carillon in de Sint Jacobstoren van de Grote Kerk, sinds de 17de eeuw beter bekend als de 'Haagse Toren'. Sinds wanneer kent Den Haag de traditie van dit Nederlandse cultuurgoed bij uitstek? Bestaat er een verband tussen de aanwezigheid van een Latijnse school annex gymnasium en van een carillon?

Door: Aviva Boissevain (e.e. 1991)

Haags Carillon

Bij het overlijden van Graaf Albrecht van Beieren (1336-1404) werd diens lichaam in de Grote Kerk opgebaard en onder klokgelui naar de Hofkapel gebracht. Het gelui van een klok is in Den Haag dus al meer dan 600 jaar aanwezig. Het oudst bekende Haagse archiefstuk dat getuigt van een betaalde beiaardier dateert uit 1454. Toen na een blikseminslag de toren van de Grote Kerk gedeeltelijk afbrandde werd door steun van de landsheer, Keizer Karel V, de vernieuwde toren voorzien van een grote klok die bij onraad kon waarschuwen. Deze is nog steeds aanwezig en geeft de hele uren aan. Bijzonder is, dat op deze klok aan drie kanten de oudst bekende afbeelding van het Haagse wapen met de

ooievaar is te zien. Aan het einde van de 17e eeuw werd een nieuw instrument vervaardigd. Dit telt 51 klokken, waarvan er 47 in de spits hangen, duidelijk zichtbaar vanaf de straat. Vier grote klokken hangen drie etages lager. Ze zijn op het klavier aangesloten met lange metalen draden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog eiste de Duitse bezetter de klokken op. De grote klok stond in de torenhal klaar voor het transport de volgende dag. Snel werd vervolgens de toreningang versmald met houten balken, waardoor de klok niet naar buiten kon. De truc had het gewenste resultaat. Toen in het voorjaar van 1945 de bevrijding in zicht was, werd de klok op verzoek van de uit zijn ambt ontheven burgemeester De Monchy omhoog getakeld, zodat op 5 mei 1945

haar machtige geluid over Den Haag klonk. De andere klokken werden wel naar Duitsland vervoerd, maar kwamen na 1945 ongeschonden terug. Recht boven de hoofdingang van de kerk – de ereplaats – hangen sindsdien zes klokken, die in 1956 zijn vernoemd naar de toenmalige leden van de Koninklijke Familie: ‘Juliana’, ‘Bernhard’ en de vier prinsessen. Het klavier voor het handspeel bevindt zich in een kamertje enkele meters onder het carillon.

Wijesjes uit het Oosten

Klokken dateren van ver voor onze jaartelling, zowel van brons als van aardewerk, met en zonder klepel. De oudste aardewerken belletjes met klepel kennen we sinds het einde van het derde millennium v.Chr. De oudste bronzen belletjes sinds ca. 1200 v.Chr. Deze moeten vooral gezocht worden in Noord-Iran, ten zuiden van de Kaukasus, als onderdeel van het paardentuig. Later, in het Romeinse Rijk, krijgt dit belletje de naam *tintinnabulum*, een onomatopoe die het tinkelen van het belletje verklankt. In het gebied van China, Zuidoost Azië en landen rond de Middellandse Zee had de bel twee verschillende functies: enerzijds een praktische, om signalen te geven voor bijvoorbeeld het openen van de markt en het badhuis, anderzijds een bezwerende: om de hals van een paard, om boze machten af te weren, of aan schepen, om zeemonsters op een afstand te houden. Ook in de Bijbelse literatuur wordt (anno ca. 550 v.Chr.) melding gemaakt van het gebruik van klokjes, bijvoorbeeld wanneer de kleren van de priester beschreven worden: ‘*Op de hele zoom moet je granaatappels van blauwpurperen, roodpurperen en karmozijnrode wol aanbrengen met gouden belletjes ertussen, steeds om en om een gouden belletje en een granaatappel. Aäron moet dit bovenkleed dragen wanneer hij dienst doet. Wanneer hij het heiligdom binnengaat om voor de Heer te verschijnen en*

wanneer hij weer naar buiten komt, moet het geluid van de belletjes te horen zijn, anders zal hij sterven.’ (Ex. 28:33-35).

Van handbel naar luidklok

Opmerkelijk genoeg gebruikt de christelijke wereld aanvankelijk geen bellen, om niet op te vallen. In plaats van de klok wordt een *symandrum* gebruikt: een lange, houten plank waarop met een hamer geslagen wordt. Dit houten slaginstrument wordt pas vervangen door de feller klinkende klok wanneer het christendom als verboden godsdienst niet langer in catacomben bijeen hoeft te komen. Overigens heeft het houten slaginstrument zich tot op de huidige dag in de Grieks-orthodoxe kerken gehandhaafd. Ook in de Latijnse kerk is het hout niet uitgebannen: in de week voor Pasen heeft de houten ratel nog steeds een liturgische functie. Uiteindelijk krijgt in de christelijke wereld de klok dus wel een plek, met name vanwege de signaalfunctie. Deze functie doet ook de wereldlijke macht besluiten om klokken te gaan luiden, als waarschuwing tegen invallen van vreemde volkeren. Aangezien het signaal verder draagt naarmate de klok groter en zwaarder is, neemt dan de klok in omvang en gewicht fors toe.

Van signum naar campana

Essentieel voor de ontwikkeling van de klok in het Westen zijn de kloosters. In kloosters was het noodzakelijk om de tijden van het gebed aan te geven: hiertoe worden grote en kleine uurwerken ontwikkeld. Zo bepaalde aan het begin van de zesde eeuw de monnik Caesarius in de door hem opgestelde kloosterregel dat allen die in de kerk kwamen nadat het klokje was uitgeklonken een berisping verdienden. Deze bron leert ons dat het klokje blijkbaar gebruikt werd voor het aankondigen van de vaste tijdstippen waarop

de monniken zich in gebed verenigden. Aan dit gebruik dankt de klok haar allereerste, christelijke naam: *signum*, signaal. Wanneer de klokken in omvang toenemen, krijgen ze in de Middeleeuwen een andere naam: *campana*, als aanduiding voor de grotere klok. Hoewel het woord *signum* in allerlei verschillende soorten instrumenten gestalte kan krijgen, leert de context waarin het woord voorkomt dat het in veel gevallen wordt gebruikt om een luidklok aan te duiden. Zo spreekt bisschop Gregorius van Tours in de zesde eeuw over een *signum* die heen en weer bewogen wordt en met koorden getrokken, een echte luidklok dus. In de daarop volgende eeuw zijn er voldoende historische bronnen om aan te mogen nemen dat vanaf die tijd de luidklok in West-Europa een algemeen bekend verschijnsel is.

Vanaf de tiende eeuw ontstonden in West-Europa naast de kloostergemeenschappen de stedelijke gemeenschappen. Ook hier doen klokken uitstekend dienst: om vanuit een hoog centraal gelegen punt namens de overheid signalen te geven. Naast dit gebruik in steden en kloosters werd de luidklok gebruikt in kerken. Vanaf de 12de eeuw is het voor sommige kerken zelfs verplicht om een klok te hebben, om de gelovigen op te roepen tot kerkgang en gebed.

Van luidklok naar carillon

Onafhankelijk van de ontwikkeling van de luidklok in Middeleeuwse kathedralen was de ontwikkeling van de kleine klokjes. Deze werden gebruikt als muziekinstrumenten in kloosters, kerken en scholen. Naast talrijke afbeeldingen beschikken we over diverse middeleeuwse traktaten waarin methoden worden beschreven volgens welke de kleine klokjes voor muzikaal

gebruik geschikt gemaakt kunnen worden. Uit deze bronnen wordt duidelijk dat men blijkbaar muziek kon maken: niet op één klok, maar op een reeks van meerdere klokken: kleine klokjes van verschillende grootte, waardoor de toonhoogtes verschilden. Een ontwikkeling die, onafhankelijk van die van de luidklok, voor het ontstaan van het carillon essentieel is en waaraan het instrument uiteindelijk zijn naam dankt. Het woord ‘carillon’ is ontstaan uit het woord ‘*quadrille*’: vier klokjes op een rij. Het maken van melodische muziek op deze kleine klokjes wordt in de loop der tijd overgenomen door een mechanisch spelwerk.

Omdat men meende dat tegen de tijd dat je een klok hoort slaan het eigenlijk al te laat is om de slagen te kunnen tellen, last men nu een waarschuwingsgeluid in dat aan het slaan van de klok vooraf moet gaan: de voorslag, een signaal dat vlak vóór de uurslag klinkt. Hiervoor diende het spel op deze kleine klokjes: simpele melodieën, mechanisch aangestuurd, die klinken om inwoners te attenderen op de komende uurslag.

Geboorte van de beiaard

Uit het luiden van de middeleeuwse luidklok en de kleinere ‘quadrillon-klokjes’ als automatische voorslag voorafgaand aan het luiden van de luidklok ontwikkelt zich het beiaardspel. Dit spel komt voort uit het handmatig bewegen van de grote luidklokken enerzijds en het melodieuze, ritmisch in beweging brengen van de kleinere klokken anderzijds. Bij het luiden van de luidklok wordt de klok zelf bewogen (meestal via een touw), bij het ‘beieren’ van de kleinere klokjes wordt de klepel van de klok bewogen. Beieren is daardoor heel wat anders dan het luiden van luidklokken. Steeds gaat

het om ritmisch spel met de handen. Bovendien gebeurt het niet om de tijd aan te geven, maar om feestelijke aangelegenheden in het stedelijke en kerkelijke leven luister bij te zetten.

Interessant wordt het, wanneer het spel van de voorslag - waarbij de melodie op een reeks kleine klokjes wordt gespeeld via een automatisch mechaniek - gecombineerd wordt met het handmatige beieren door een beiaardier: een samensmelting van automatisch spel en handspel. Dit wordt mogelijk als de voorslag niet meer met kleine klokjes gebeurt, maar met dezelfde klokken als waarmee gebeierd wordt. Een tweede voorwaarde is dat dit handmatige beieren, het bewegen van de klepels, via toetsen gebeurt, zodat er meerdere klokken sneller, ritmischer en melodieuzer in beweging kunnen worden gebracht.

Rector als beiaardier

Overall in ons land klinken carillons. Realiseren wij ons dat het hier om typisch Nederlands cultureel erfgoed gaat? In heel Europa hebben klokken eeuwenlang een grote rol gespeeld in het dagelijks leven. De reden dat ons land beschikt over het grootste aantal carillons ter wereld en over de enige beroepsopleiding tot beiaardier is mogelijk de sterk stedelijke cultuur die de Nederlanden in deze periode hadden. Bovendien vormden onze steden met hun ver buiten de landsgrenzen reikende handel een geduchte economische macht. Een derde reden is vermoedelijk de wijd vermaarde muziekcultuur die de Nederlanden omstreeks die tijd hadden: tussen 1430 en 1550 behoorden de musici in ons taalgebied tot de beroemdste van Europa: Johannes Ockeghem, Jacob Obrecht, Josquin des Prez en vele anderen.

Hoe zit het nu met het mogelijke verband tussen de overeenkomst in locatie van de gymnasia en van de carillons? Hierbij moeten we bedenken dat gymnasia zijn voortgekomen uit Latijnse Scholen, die ontstonden als Grote School of Parochieschool aan de Parochiekerk. Wanneer een stad een locatie zocht voor het carillon werd in eerste instantie gekeken of het stadhuis geschikt was. Zo nee, dan werd uitgeweken naar de Parochiekerk. Die deed daarom in veel gevallen dienst zowel als locatie voor het carillon als voor de Latijnse school. Ook in Den Haag was dit het geval. Om hun grote gezinnen te onderhouden combineerden veel beiaardiers hun baan als klokkenspeler met een heel ander beroep. In Gouda was de beiaardier opzichter over de stadswanen. In Schiedam was Jan Funck, in 1594 benoemd als kloksteller en klokkenist, tevens rector van de Latijnse School. In Den Haag was beiaardier Jacob Janszoon Kelder naast kloksteller, beiaardman en organist tevens schoolmeester aan de Duitse school. Een verschijnsel dat ook in veel andere steden normaal was. De overeenkomst in locatie van de Latijnse School en het klokkenspel is daarom voor de hand liggender dan wij in eerste instantie misschien vermoeden. Hopelijk drukt het grote aantal prachtige carillons dat ons land kent ons met de neus op de feiten en wil Nederland ook wat de gymnasia betreft een voortrekkersrol vervullen.

De beiaard in de Sint Jacobstoren wordt al eeuwenlang bespeeld op maandag en vrijdag. In 1956 is daaraan de woensdag toegevoegd. De beiaardier speelt op deze drie dagen van 12.00 tot 13.00 uur. (Oud)leerlingen van het Haganum en hun docenten zijn welkom om met de beiaardier mee te gaan de toren op.

MORTUI

In de rubriek Mortui worden de namen opgenomen van oud-leerlingen en docenten, c.q. medewerkers van het Gymnasium Haganum die ons ontvielen. Wij stellen het op prijs wanneer nabestaanden van een overledene ons op de hoogte stellen. Dat kan door middel van een overlijdenskaart, een brief, mail of telefoon bij de ledenadministrateur.

Door: Erik Bierman (Rector van 1976 – 1993)

In de afgelopen periode hebben wij bericht gekregen van het overlijden van:

NAAM	VOORNAAM	DATUM	EINDEXAMENJAAR
J. Toxopeus – Lederer	Jacqueline	17-03-2003	e.e. 1966
I.M. Kamphuis – de Boer	Ida	2007	e.e. 1963
Prof. Mr R.E. Japikse	Rudi	8-11-2011	e.e. 1947
R. Hanemaaijer	Rob	25-12-2011	e.e. 1948
Drs E.A. Basart – Dil	Else	25-02-2012	docent Frans 1971-1988
E. Spits	Ernest	19-05-2012	e.e. 1963

OPROEP I

‘GEEF AAN SOCIALITER! WORD BETALEND LID VAN ONZE VERENIGING VAN VRIENDEN VAN HET GYMNASIUM HAGANUM!’

Dit is het tweede nummer van Socialiter dat u, ook indien u geen betalend lid bent, krijgt toegestuurd. Het bestuur van Socialiter heeft hiermee natuurlijk een bedoeling, namelijk het intensiveren van het contact met alle leden van de ‘Haganum – gemeenschap’, die uit ongeveer 3.000 leden bestaat. ‘The medium is the message!’, was de boodschap van Marshall McLuhan in de jaren 60 van de vorige eeuw. Dat is hier en nu niet het geval. Wij hebben wel degelijk een boodschap te vertellen. Met het oog daarop geven wij nu al een krachtig signaal af. Het uitbrengen van het blad Socialiter nieuwe stijl, met gevarieerde hedendaagse thema’s en

onderwerpen, een jonge redactie en een gedurfde stijl, de lezingencyclus op het Haganum door het gehele jaar heen, de rentree-bijeenkomst van 12 mei jl., de inzet van ‘Nieuwsflitsen’ via het internet ter ondersteuning van voorgaande initiatieven, de komende grondige verbouwing van de website van Socialiter, staan niet op zichzelf.

Op de rentree-bijeenkomst heeft Roel in ‘t Veld, Praeses van Socialiter, aangekondigd dat hij, tezamen met zoveel mogelijk leden van de Haganum-gemeenschap, een proces van visieontwikkeling in gang wil zetten en

begeleiden dat, stapsgewijze, duidelijkheid geeft over nut en meerwaarde van een vereniging van oud-leerlingen als de onze voor het Gymnasium Haganum, waaraan wij schatplichtig zijn. In dat spoor zijn u, ook indien u geen betalend lid bent, inmiddels twee nummers van Socialiter toegezonden. Het blad, de website, bijeenkomsten op het Haganum zijn belangrijk voor de zichtbaarheid van Socialiter. U, als lid van de Haganum-gemeenschap, wilt immers weten wat er gaande is, welke initiatieven worden ondernomen en waar u uw belangstelling op kunt richten.

Met de beperkte financiële middelen waar Socialiter over beschikt, de bescheiden kas die de afgelopen 10 jaar is opgebouwd, moet voorzichtig worden omgegaan. Hoe aantrekkelijk het ook is: een verdere gratis

verspreiding van Socialiter is niet mogelijk. Op diegenen onder u, die prijs stellen op een continuering van de brede verspreiding van het blad, en die nog geen betalend lid zijn, doet het bestuur een dringend beroep uw gulheid te tonen, door € 15,- of meer te storten op rekeningnummer 6892167 van ING, t.n.v. Vereniging Socialiter. IBAN: NL81PSTB0006892167. BIC: PSTBNL21. Lid voor het leven wordt u door storting van € 150,-

Tenslotte doet het bestuur een beroep op u het bestuur te helpen het ledenbestand van Socialiter up to date te houden door wijzigingen in uw contactgegevens (naam, voorletters, titulatuur, huisadres, postcode, E-mailadres, telefoon- en mobielnummer) zo spoedig mogelijk door te geven aan de ab actis, op de meest simpele wijze: balbec@xs4all.nl.

OPROEP II

De website van Socialiter wordt op korte termijn vernieuwd. Is er een oud-leerling bereid professioneel een bijdrage te leveren aan de technische en visuele redesign ervan?

Belangstellenden worden gevraagd zich op te geven bij de ab actis (balbec@xs4all.nl) of bij Boudewijn Visser, webmaster (bvisser-haganum@xs4all.nl).
